СПЕЦПРОЕКТ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКИХ ВОЇНІВ
С. 14-35

№05 • ТРАВЕНЬ 2017

ЧИТАТИ – ЩОБ ЗНАТИ, ЗНАТИ – ЩОБ ПЕРЕМАГАТИ!

Військо України

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДРУКОВАНИЙ ОРГАН МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

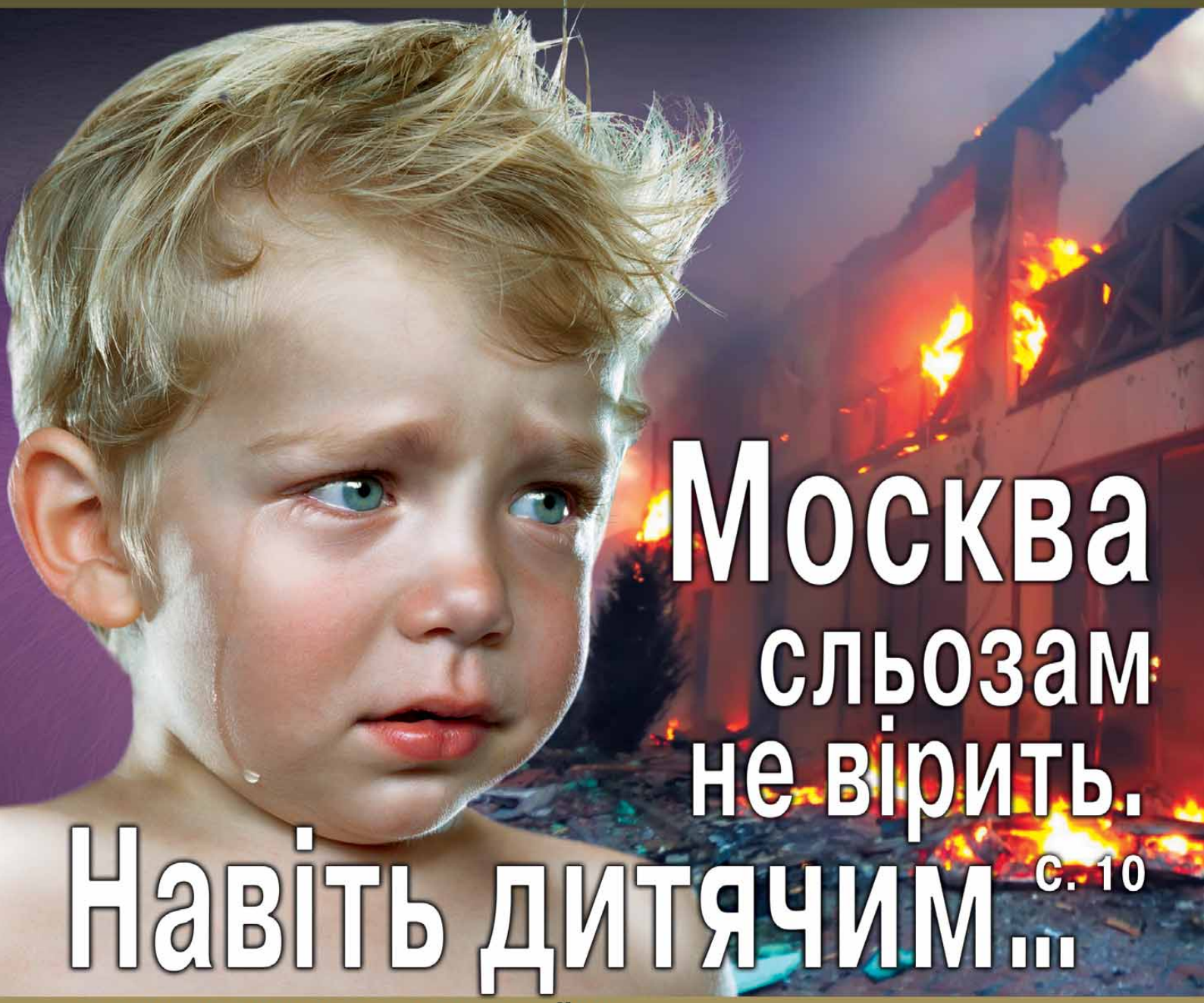

Москва сльозам не вірить. Навіть дитячим...

С. 10

СТАНЬ ОФІЦЕРОМ ЗС УКРАЇНИ
ВІЙСЬКОВИЙ ІНСТИТУТ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ
ТА ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ЗАПРОШУЄ НА НАВЧАННЯ
WWW.VITI.EDU.UA
(044) 256-2280, 256-2234

Президент України

Петро Порошенко:

“Ми впевнені в тому, що як немає альтернативи Мінському процесу, так і Нормандський формат буде активно задіяний найближчим часом. Під час переговорів з Канцлером Німеччини Ангелою Меркель були досягнуті домовленості щодо активної координації дій, в тому числі і з новим Президентом Франції Еммануелем Макроном, а також порушені питання двостороннього співробітництва та економічної допомоги з боку Німеччини Україні, в тому числі підтримки Донецької та Луганської областей в питанні відновлення зруйнованої інфраструктури”.

ЗМІСТ

2 | **АСПЕКТИ**

6 | **МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО**
Партнерство довіри

10 | **ПІД ПРИЦІЛОМ ТЕРОРИСТІВ**
Москва сльозам не вірить. Навіть дитячим...

14 | **АДРЕСИ МУЖНОСТІ**
Клятва сильніша за наказ

18 | **ЛЮДИ ПЕРЕМОГИ**
«Твій вихід, сапере!»

24 | **ХОРОБРІ СЕРЦЯ**
«Доля кличе – я іду!»

28 | **ІСТОРІЯ ПОДВИГУ**
Недописаний репортаж

32 | **ЖІНКА І ВІЙНА**
Вона годує для перемоги

36 | **ВІЙСЬКОВІ ЗМАГАННЯ**
«Танкова битва» при Графенвері

40 | **РЕФОРМА ЗБРОЙНИХ СИЛ**
Час бойових медиків

46 | **СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ**
З розвідників у фермери

50 | **КІНО І РЕАЛЬНІСТЬ**
«Перехрестя Балу»:
дублі правди

54 | **СМІЄМОСЯ, БО СМІЄМО**
Ветеранам монгольського іга
приготуватись!
На вас чекають у Кремлі!

58 | **ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ ПОЛІТИЧНИХ РЕПРЕСІЙ**
Українська кров
«червоного терору»

62 | **ЯК ЦЕ БУЛО**
«Не за таке життя ми воювали...»

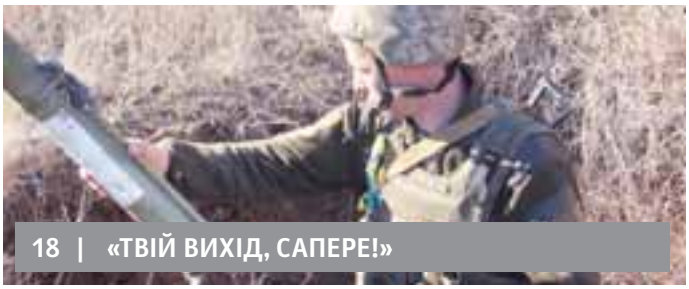

18 | «ТВІЙ ВИХІД, САПЕРЕ!»

28 | НЕДОПИСАНИЙ РЕПОРТАЖ

50 | «ПЕРЕХРЕСТЯ БАЛУ»: ДУБЛІ ПРАВДИ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДРУКОВАНИЙ ОРГАН МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Засновник:
Міністерство оборони України

Адреса редакції:
01015, м. Київ, вул. Московська, 45/1, корпус 33
Телефони редакції:
(044) 280-60-28, 280-60-45
mail: viysko2012@ukr.net
Електронна версія:
http://www.viysko.com.ua/
© «Військо України», 2014
Підписано до друку:
26.05.2017 р.
Наклад: 2300
Віддруковано:
ТОВ «Дейлі Сервіс»
Передплатний індекс: 74101
Передплату можна оформити в усіх поштових відділеннях зв'язку
Свідоцтво про державну реєстрацію:
КВ № 827 від 12.07.1994 р.

Головний редактор:
Валентин БУРЯЧЕНКО

Заступник головного редактора:
Андрій МИРОНЧУК

Відповідальний секретар:
Вячеслав ПЕТРОВСЬКИЙ

Начальники відділів:
Олександр БІРЧЕНКО,
Ігор ПАРУБСЬКИЙ,
Олександр ВАСИЛЬЧЕНКО

Спеціальні кореспонденти:
Сергій БАСАРАБ,
Олег СУШИНСЬКИЙ,
Галина ЖОЛТІКОВА

Кореспонденти:
Валерія СОКОЛІК,
Валерій ВОРОНЧУК,
Олександр ПАНЮКОВ

Літературний редактор:
Олена ПОЛЯНСЬКА

Редакція не несе відповідальності за зміст повідомлень інформагентств і може друкувати статті, не поділяючи поглядів автора. Відповідальність за достовірність фактів, власних імен та інших відомостей несуть автори публікацій. Роботи (фотознімки, статті, малюнки, тексти та інші матеріали), які прийшли на адресу редакції, не рецензуються і не повертаються. Передрук матеріалів чи будь-яке інше їх використання можливе лише з письмового дозволу редакції. При використанні матеріалів посилання на журнал «Військо України» обов'язкове. За зміст реклами відповідальність несе рекламодавець.

ПАМ'ЯТАЄМО! ПЕРЕМАГАЄМО!

8 травня Україна разом з країнами Європи відзначила День пам'яті і примирення.

Вперше відзначати цей день як данину пам'яті всім жертвам Другої світової війни Україна почала 2015 року, символом пам'яті жертв війни в Україні став червоний мак, як і в багатьох країнах Європи.

Цього дня в Національному музеї історії України в Другій світовій війні було відкрито фотовиставку «Четверте покоління», яка є експозицією 16 фотопортретів українських військових разом зі світлинами їхніх рідних, що воювали проти нацизму.

Відкриваючи цю виставку, Президент України – Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України Петро Порошенко назвав беззаперечними подвиг українського народу та великий внесок у перемогу антигітлерівської коаліції у Другій світовій війні, висловивши повагу та шану всім борцям проти нацизму.

Також того дня о 22.40 в приміщенні музею за участю Президента відбулася акція «Перша хвилина миру».

А вже 9 травня Президент взяв участь у церемонії вшанування пам'яті загиблих з нагоди 72-ї річниці Перемоги над нацизмом у Другій світовій війні, а також був присутнім на складанні Військової присяги молодим поповненням Окремого полку Президента України та 101-ї окремої бригади охорони Генерального штабу Збройних Сил України.

Як зазначив Верховний Головнокомандувач, сьогодні на захист рідної землі, родини та оселі стали нащадки тих, хто боровся із ворогом понад 70 років тому.

Глава держави наголосив, що нині відновлено українську армію, українське суспільство стало сильнішим, свідомим своєї історії, традицій, спільної долі, звитяжного минулого і у прагненні до доброго майбутнього та захисті свого європейського вибору українці здобудуть перемогу.

«Ми точно переможемо. Це – наш святий обов'язок перед загиблими у Другій світовій війні і тими героями, які в наші дні віддали життя за вільну Україну. Це – обов'язок перед нашими дітьми. Це – обов'язок перед всіма прийдешніми поколіннями», – наголосив Петро Порошенко.

ДВЕРІ В ЄВРОПУ

17 травня у Страсбурзі підписано Угоду про безвізовий режим між Україною і Європейським Союзом.

На церемонії були присутні, зокрема, президент України Петро Порошенко і голова Європейського парламенту Антоніо Таяні.

Рішення про введення безвізового режиму опубліковано в офіційному віснику Євросоюзу. Через 20 днів після публікації безвізовий режим України з ЄС набуде юридичної сили. Українці зможуть подорожувати до Європи без віз з 11 червня.

Безвізовий режим дозволить короткострокове перебування в державах – членах ЄС (крім Великобританії та Ірландії) та інших державах-учасницях Шенгенської угоди до 90 днів протягом 180 днів.

«Безвіз – це набагато більше, ніж спрощення способу виїзду за кордон. Це гігантський крок у Європу, утвердження свободи людини і незалежності нашої держави. Ми порвали з пострадянським минулим і все більшою мірою стаємо частиною єдиного європейського цивілізаційного простору», – зазначив Президент України.

Введення безвізового режиму з ЄС відкриє шлях лібералізації візового режиму з близько 30 країнами «білого шенгенського списку». До нього входять близько 60 країн, зокрема Австралія та Канада.

ПОЗИЦІЯ ЩОДО ПІДТРИМКИ УКРАЇНИ – НЕЗМІННА

11 травня Президент США Дональд Трамп прийняв у Білому домі Міністра закордонних справ України Павла Клімкіна, де сторони обговорили подальшу підтримку України з боку Сполучених Штатів. Павло Клімкін подякував за незмінну позицію Адміністрації США в підтримці територіальної цілісності України та протидії російській агресії.

Також відбулася зустріч очільника українського зовнішньополітичного відомства із віце-президентом США Майклом Пенсом, під час якої сторони детально обговорили розвиток ситуації на Донбасі.

ЗБРОЯ ДЛЯ АРМІЇ

З початку року для Збройних Сил України закуплено та поставлено майже 22 тисячі одиниць боєприпасів та 135 нових зразків озброєння та військової техніки. Серед них – авіаційна, броньована, радіолокаційна, автомобільна та інженерна техніка, артилерійські системи тощо. Також на озброєння армії прийнято 9 зразків техніки.

За цей час сили і засоби ремонтно-відновних органів Збройних Сил України повернули до строю понад 5300 одиниць озброєння та військової техніки. А державні підприємства оборонно-промислового комплексу відновили близько 2100 одиниць озброєння і техніки та майже 80 одиниць блоків, вузлів і агрегатів.

За словами державного секретаря Міністерства оборони України генерал-полковника Олександра Дубляна, до кінця 2017 року до Збройних Сил планується поставити близько 2400 одиниць основних видів озброєння та військової техніки, а також понад 3,5 мільйона одиниць боєприпасів різних номенклатур.

ЄДИНИЙ РЕЄСТР ВІЙСЬКОВОЗОБОВ'ЯЗАНИХ

В Україні створюється Єдиний державний реєстр військовозобов'язаних, який є автоматизованою інформаційно-телекомунікаційною системою, де зберігатиметься інформація про всіх військовозобов'язаних (призовників). Реєстр має допомогти веденню військового обліку; плануванню та виконанню заходів мобілізації, призову на строкову військову службу, вступу на військову службу за контрактом; інформаційному забезпеченню осіб, звільнених з військової служби, які мають право на пенсію, та членів сімей загиблих військовослужбовців відомостями щодо військового обліку.

Реєстр міститиме персональні та службові дані військовозобов'язаних громадян України віком від 17 до 60 років. Згода військовозобов'язаних (призовників) на обробку їхніх персональних даних для цілей Реєстру не потрібна.

Сюди буде перенесено відомості з ЦВК, Держприкордонслужби, Міносвіти, міграційної та фіскальної служб. Також реєстр поповниться даними військовозобов'язаних (призовників) із облікових карток та особових справ військкоматів.

Власником усієї інформації виступатиме Міністерство оборони, а розпорядником — Генеральний штаб.

«ЛЕТЮЧІ» ТАНКИ ДЛЯ ДЕСАНТНИКІВ

Як показала практика ведення бойових дій на Донбасі, бійцям високомобільних десантних військ Збройних Сил України для успіхів на передовій вкрай були необхідні штатні танкові підрозділи. Тому в Генеральному штабі ЗС України вирішили включити до складу з'єднань ВДВ танкові роти, на озброєнні яких стоять Т-80. Вибір припав саме на цю бойову машину, адже у порівнянні із Т-64 «вісімдесятка» більш швидка та маневрена. У військах цей танк називають «летючим» за швидкісні властивості, який забезпечує газотурбінний двигун з потужністю у 1250 к.с., що розганяє Т-80 до 70 км/год.

У травні Харківський бронетанковий завод, що входить до складу ДК «Укроборонпром», передав чергову партію бойових танків Т-80 для ВДВ України.

У стисли терміни працівники заводу виконали цілий комплекс робіт із відновлення двигуна, трансмісії, ходової частини, електронного устаткування, системи управління вогню, підвищення захисту машини тощо.

ТРАГЕДІЯ КРИМСЬКОТАТАРСЬКОГО НАРОДУ

18 травня в Україні в рамках Дня пам'яті геноциду кримськотатарського народу вшановують пам'ять жертв депортації кримських татар.

Як відомо, 18 травня 1944 року за рішенням Державного комітету оборони СРСР з Криму в Узбекистан і сусідні райони Казахстану, Таджикистану і в деякі регіони РРФСР були депортовані кримські татари.

В цілому було виселено 238,5 тисячі кримських татар, а в результаті депортації загинуло 46% від чисельності кримськотатарського населення, серед яких половина – це діти до 18 років.

Після депортації радянський режим вдався до нівелювання історичної пам'яті про кримську державність та кримських татар.

З часу проголошення незалежності Україна взяла на себе повну відповідальність за долю всіх своїх громадян включно з тими, що поверталися на її територію з місць депортації.

КРИМ – ЦЕ УКРАЇНА!

Кілька загальнонаціональних телеканалів готуються взяти участь у конкурсі на цифрове мовлення на територію анексованого Росією Криму із збудованої в січні 2017 року Чонгарської телекомунікаційної вежі. Як зазначив член Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення Сергій Костинський, у подальших планах – збільшити висоту Чонгарської вежі ще на 50 метрів (із 150 до 200 метрів), завдяки чому збільшиться і площа покриття сигналом з цієї вежі території тимчасово анексованого Криму.

«Кримчани отримуватимуть сигнал українських телеканалів не лише через супутник, а північ Криму буде охоплена цифрою – ми підрахували, що близько 190 тис. людей отримають доступ до цифри у Криму», – сказав Костинський.

Отже, цифрове українське телемовлення створює великі проблеми для російської влади в Криму в її намаганні заглушити на окупованому півострові сигнал українських мовників.

ЗЛОЧИН БЕЗ ТЕРМІНУ ДАВНОСТІ

Щороку у третю неділю травня Україна відзначає День пам'яті жертв політичних репресій. Цього дня в Україні згадують численних жертв сталінського терору, який мав масовий характер і особливо вдарив саме по українських землях.

Жертвами масових репресій стали політичні та громадські активісти, військові, діячі культури. Терор торкався безмежної кількості родин, які не мали відношення до політики, не цікавилися нею та жили звичайним людським життям.

Традиційно цього дня вище керівництво України покладає квіти до національного меморіалу «Биківнянські могили» під Києвом, адже Биківня була одним з місць масових розстрілів під час сталінських репресій. У цьому лісі знаходиться найбільше в Україні місце поховання жертв масових політичних репресій.

Демографічні втрати України у першій половині XX століття історики оцінюють приблизно у 15 млн людей. Йдеться про осіб, які загинули або були примусово депортовані за межі Батьківщини.

29 ТРАВНЯ – МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ МИРОТВОРЦІВ ООН

Зі здобуттям незалежності Україна зробила вагомий внесок у справу зміцнення миру і стабільності в Європейському регіоні та у світі в цілому. Починаючи з 1992 року понад 45 тисяч українських військовослужбовців взяли участь у міжнародних миротворчих операціях у різних регіонах планети.

На сьогодні близько 1 тис. військовослужбовців Збройних Сил України у складі трьох національних контингентів та національного персоналу беруть участь у 10 міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки під проводом ООН, НАТО та у складі спільних миротворчих сил на території 8 країн світу та в районі Аб'єй, що у Судані.

За всю сучасну історію української армії наймасштабнішою була участь в операції в Іраку у складі коаліційних військ. В іракській місії були задіяні 1690 наших військовослужбовців, 18 з яких загинули і понад 40 отримали поранення.

Україна як одна з держав – засновниць ООН, продовжує відгравати активну роль у миротворчих місіях і по сьогодні разом з іншими країнами робить важливий внесок у зміцнення миру та стабільності, розв'язання збройних конфліктів.

На сьогодні одним із основних регіонів миротворчої активності України є Африканський континент, де українські військовослужбовці у складі місій ООН сприяють врегулюванню нестабільної ситуації в Ліберії, Судані, Демократичній Республіці Конго. Українські миротворці також беруть участь у місіях НАТО в межах операції KFOR в Косові та морської операції «Активні зусилля», а також у складі Міжнародних сил сприяння безпеці в Афганістані. Крім того, Збройні Сили України активно задіяні у Спільних миротворчих силах в зоні безпеки Придністровського регіону Республіки Молдова, а також в операції ЄС по боротьбі з піратством «Аталанта».

ЗАГІН ОБОРОНИ

В Україні військові комісаріати формують загони оборони ще з початку війни на Сході. Третій рік поспіль кожен обласний та районний центр набирає до територіального резерву місцевих жителів. Адже в разі військової агресії вони захищатимуть важливі об'єкти саме свого населеного пункту.

У Каневі, що на Черкащині, 278 місцевих мешканців вступили в загін самооборони. Серед призовників є досвідчені військові та ті, хто ніколи не тримав у руках зброю. Але всі чоловіки мають засвоїти основи тактичної та вогневої підготовки протягом триденних зборів. На думку викладачів, цього достатньо, аби опанувати ази військової справи. Серед завдань: охорона у своєму районі важливих об'єктів, організація блокпостів. Також резервісти можуть вести боротьбу з диверсантами та терористичними угрупованнями.

СПИНОЮ ДО МОСКВИ

Чернігівці відновили історичну справедливість і розвернули пам'ятник Богдану Хмельницькому на 180 градусів. Тепер український гетьман стоїть обличчям до центральної площі міста та П'ятницької церкви та спиною до Росії.

Таким кажуть, був задум його автора – відомого чернігівського архітектора Андрія Карнабеда. Але при будівництві об'єкта тодішнє партійне керівництво змусило будівельників розвернути скульптуру у протилежний бік, обличчям до тодішнього обкому партії. Карнабед усе своє життя сподівався на те, що в незалежній Україні буде відновлена архітектурна справедливість і реалізований його авторський задум.

За бажання показати Москві зад гетьмана місто заплатило 700 тисяч гривень. Однак проектанти заспокоюють: гроші насправді підуть на реставрацію скульптури.

Та й хто рахує кошти, коли є така можливість позбиткуватися у стилі славетного листа запорожців турецькому султану.

ПАРТНЕРСТВО

Вже багато років між Україною та Німеччиною встановлено взаємовигідні партнерські стосунки. І якщо розглянути їх саме в межах Європейського Союзу, роль ФРН як важливого і надійного партнера нашої держави тут важко переоцінити. Це один з найбільших інвесторів та торговельних союзників. А відколи в Україні ведеться боротьба із російською агресією на Сході, німецькі партнери підтримують нашу державу на всіх міжнародних майданчиках та всіляко сприяють реформуванню вітчизняних Збройних Сил. Саме це стало лейтмотивом нещодавнього офіційного візиту Міністра оборони України Степана Полторака до Федеративної Республіки Німеччина

Інтерес Німеччини до України не є випадковим. Адже чимало історичних моментів, також і складних, торкнулися обох народів. Так склалося, наприклад, що після закінчення Другої світової війни на території Німеччини залишилося жити чимало українців. Зокрема в таборі для тимчасово переміщених осіб у Міттенвальді. Там тривало активне культурне життя. Організація «Мистецький український рух», приміром, об'єднала талановитих літераторів та митців, які опинилися в еміграції.

Після війни до Мюнхена перенесли «Український вільний університет», який досі є визнаним вищим навчальним закладом Німеччини. В Мюнхені також зосереджувалася діяльність Української повстанської армії та її керівника Степана Бандери. Звідси українською мовою транслювалося Радіо «Свобода». В цьому ж місті функціонувало

ДОВІРИ

українське видавництво, що друкувало низку періодичних видань («Сучасність», «Українська трибуна», «Шлях перемоги» тощо).

1989 року Німеччина першою серед країн західного світу відкрила генеральне консульство в Києві. Після проголошення незалежності України вона однією з перших у «Великій сімці» визнала цей факт (грудень 1991 р.). А вже у січні 1992-го між двома державами було встановлено дипломатичні відносини. Першим західним посольством в Україні також стало посольство Німеччини.

Новітні німецько-українські взаємини розвивалися поступово. Наприкінці 1992-го – початку 1993-го представники урядових кіл ФРН переконалися, що їх потрібно розглядати як окремий напрямок німецької зовнішньої політики, оскільки серед країн зі складу СРСР наша держава найбільш впевнено набувала самостійності.

Сучасна військова співпраця між Україною та Німеччиною має три ключові напрямки: консультативна, військово-транспортна, лікування та реабілітація військовослужбовців.

Консультативна співпраця. Уряд Німеччини не постачає Україні ані військової техніки, ані зброї, але регулярно відправляє військових консультантів. Вони дають поради щодо реформування українських Збройних Сил відповідно до стандартів НАТО. Передусім це стосується системи управління підрозділами та планування операцій. Також проводяться спільні навчання та змагання між військовими.

Україна, своєю чергою, ділиться реальним бойовим досвідом, набутим у зоні проведення антитерористичної операції.

Військово-транспортна співпраця. Німеччина не має великих військово-транспортних літаків. Тож за перевезення при допомозі АН-124-100 «Руслан» Бундесвер платить українському «Антонову». Цей літак може доправити 120 тонн вантажу на відстань майже 5 тис. кілометрів.

Більшість військових вантажів Німеччина перевозить до Афганістану, де триває місія Бундесверу. При цьому цивільну логістику Німеччина використовує лише на першому етапі перевезень – до Узбекистану, а не до зони бойових дій. Далі за справу береться «Антонов».

Лікування та реабілітація. Ще в березні 2014 року до німецьких лікарень прибули перші понад два десятки громадян, які зазнали поранень або постраждали під час подій на Майдані. Згодом уряд ФРН організував ще кілька поїздок, але вже для надання медичної допомоги українським військовослужбовцям. Загалом реабілітацію та лікування у шпиталях Німеччини пройшли понад 100 важкопоранених у зоні АТО вояків. Крім того, німецькі медики багато разів приїздили в Україну для допомоги та обміну досвідом.

Саме після анексії Росією Криму і початку російської агресії на Донбас стосунки між двома країнами вийшли на новий рівень. Відколи триває війна, Німеччина регулярно

допомагає нам і надає всіляку гуманітарну та іншу допомогу.

Так, нещодавно німецькі партнери придбали вісім екскаваторів для комунального водопостачання в Маріуполі, Волновасі, Мар'їнці та Красногорівці. На ці потреби Федеральний уряд Німеччини виділив 465 тисяч євро. Ключі від машин заступнику директора КП «Вода Донбасу» Віктору Заводовському символічно передав Постійний заступник Посла Німеччини в Києві Вольфґанґ Біндзайль разом із головою Представництва ЮНІСЕФ в Україні Джованною Барберіс.

Відтепер тамтешні комунальні підприємства зможуть швидше та ефективніше проводити ремонтні роботи та замінювати пошкоджені водогінні мережі. Цим внеском Федеральний уряд Німеччини продемонстрував свою готовність допомагати населенню, яке страждає від війни на Сході нашої держави.

Посол Німеччини в Україні Ернст Райхель передав три камери спостереження з високою роздільною здатністю Спеціальній спостережній місії ОБСЄ на Східній Україні. Прилади вартістю 172 тисячі євро стали частиною допомоги Німеччини, яку вона надає місії у вигляді техніки, спеціалістів та навчальних заходів.

Наразі в Україні перебувають понад 720 міжнародних спостерігачів. З них близько 600 – на Донбасі. Представників власне Німеччини там понад три десятки. Щодня вони долають численні труднощі й небезпеку. Так, лише за останні кілька тижнів патрулі неодноразово обстрілювали проросійські бойовики. Про цілеспрямованість таких провокацій свідчить знищений нещодавно ворожий розвідувальний дрон.

Запобігти можливим провокаціям та отримувати якомога об'єктивнішу інформацію про стан справ на лінії розмежування – така мета передачі новітніх приладів. Обстановку вони передають цілодобово в режимі онлайн. Тож за їхньою допомогою можна без проблем відслідкувати, як насправді відбувається припинення вогню та відведення військ.

Впоратися з енергетичними проблемами, які свого часу виникли в Авдіївці, допомагало Німецьке товариство міжнародного співробітництва. За дорученням Федерального уряду воно передало два дизельні генератори потужністю до 600 кВт. Оскільки прилади мобільні, їх можна використовувати при виникненні перебоїв у електропостачанні в будь-яких кризових населених пунктах Донбасу.

Окрім цього, організація поставила до зони проведення АТО п'ять наметів на 20 спальних місць кожний. Вони обладнані дизельними гарматами для обігріву та електрогенераторами. Ця допомога стала частиною широкої програми підтримки, яка поєднує адресні короткострокові та довгострокові заходи.

Віднедавна Федеральний уряд Німеччини сприяє проведенню робіт з виявлення та знешкодження вибухонебезпечних предметів, мін і боєприпасів на територіях Луганської та Донецької областей, звільнених від терористів. Відповідне доручення отримала неурядова організація HALO (Організація із життєзабезпечення в небезпечних зонах). Експерти-оцінювачі та три команди розмінування розчищають забруднені вибухонебезпечними предметами поля поблизу Сєвєродонецька, Маріуполя та Краматорська.

Не менш важливою є допомога Німеччини щодо мирного розв'язання конфлікту загалом. Саме на цьому наголосив під час нещодавнього офіційного візиту Міністра оборони України Степана Полторака до Федеративної Республіки Німеччина керівник Управління міжнародних відносин, зовнішньої безпеки та глобальних питань Відомства Федеративного канцлера Німеччини, радник Федерального канцлера з питань зовнішньої політики та безпеки доктор Крістофер Хойзген.

– Розвиток безпекової ситуації в Україні – одне із основних питань, яке постійно обговорюють у Німеччині. Україна – велика незалежна країна, народ якої має самостійно визначати своє майбутнє. На жаль, Російська Федерація продовжує грубо порушувати Мінські домовленості, які нею ж і підписані. Досягнути міцного перемир'я – першочергове завдання Мінських домовленостей, і воно має бути виконане, – констатував він.

Міністр оборони України Степан Полторак запевнив німецьких партнерів, що нині Збройні Сили

України повністю контролюють ситуацію в районі проведення АТО і не порушують Мінських домовленостей. Він також наголосив, що ні Росія, ні будь-яка інша держава не мають права вирішувати, яким шляхом рухатися Україні.

– Я також упевнений, що конфлікт на Сході України має бути вирішений виключно демократичним шляхом, – зазначив генерал армії України Степан Полторак. – Якщо нашим військовослужбовцям і доводиться відкривати вогонь, то лише у випадках, коли є загроза життю особового складу.

У межах візиту відбулися офіційні переговори генерала армії України Степана Полторака з Федеральним міністром оборони ФРН доктором Урсулою фон дер Ляєн. Посадовці підтвердили наміри продовжувати подальші консультації, дорадчу допомогу та вирішувати будь-які інші питання. Тим паче, що Україна має унікальний досвід протидії гібридній агресії і готова ним ділитися.

– Для нас важливо відчувати підтримку та продовжувати взаємодію щодо протидії зовнішнім загрозам та викликам, – наголосив Міністр оборони України. – Сподіваюся, що результатом нашої зустрічі стане посилення двосторонньої співпраці в цьому напрямку.

Зокрема генерал армії України Степан Полторак запропонував активізувати обмін досвідом, спільну фахову підготовку, допомогу щодо лікування наших поранених, участь у спільних навчаннях тощо. Серед конкретних пропозицій – можливість залучати офіцерів збройних сил Німеччини в наші органи управління, аби вони самі мали змогу аналізувати інформацію та робити фахові висновки.

Пані Урсула фон дер Ляєн подякувала очільнику українського військового відомства за пропозицію та висловила слова поваги всьому Українському народові й військовослужбовцям Збройних Сил.

– Наша спільна мета сьогодні – бути сильними та мати витримку, щоб досягти повного виконання Мінських угод, – резюмувала вона.

Під час візиту Степан Полторак зустрівся також із заступником голови фракції Соціал-демократичної партії ФРН у Бундестазі доктором Рольфом Мютценіхом. Обговорювалися питання співпраці зі Спільною моніторинговою місією ОБСЄ щодо контролю за відведенням важкого озброєння, а також досвід Німеччини щодо створення медичних реабілітаційних центрів для військовослужбовців.

Загалом візит Міністра оборони України Степана Полторака до Німеччини вкотре підтвердив незмінність намірів обох країн продовжувати взаємовигідне партнерство, а також намітив нові перспективи, зокрема у військовому співробітництві.

Після Німеччини Міністр оборони України Степан Полторак відвідав з офіційним візитом Литву. Там він провів низку зустрічей з представниками Сейму та переговори з Міністерством охорони краю Литовської Республіки.

– Висловлюю глибоку вдячність народові Литви за всебічну підтримку України у складні часи, – сказав генерал армії України Степан Полторак. – З перших днів російської агресії Литва прийшла на допомогу Україні. З часом наші відносини лише покращуються та виходять на вищий рівень співпраці. Нинішня зустріч, безумовно, надасть нові можливості для співпраці, тим паче, що досвід ЗС Литви щодо переходу на стандарти НАТО для українців є дуже корисним. Своєю чергою Україна готова ділитися досвідом, набутим у ході ведення бойових дій.

Члени української делегації відвідали Центр НАТО з енергетичної безпеки та Національний кіберцентр Литви. Керівник центру полковник Гінтарас Багдонас розповів про особливості аналітичної роботи, яка здійснюється на базі підрозділу, проекти та майбутні міжнародні заходи, до участі в яких залучатимуться також і представники України.

Міністр охорони краю Литви Раймундас Каробліс висловив намір продовжити співпрацю з Міністерством оборони України, зокрема у сферах демократичного контролю над збройними силами, кібербезпеки, військової освіти тощо. А також пообіцяв збільшити найближчим часом чисельність військових інструкторів Литви, які вчитимуть українських вояків.

У Литві міністр оборони України Степан Полторак також був присутній на церемонії закриття міжнародних навчань «Палаючий меч – 2017».

Сергій БАСАРАБ

МОСКВА СЛЬОЗАМ НЕ ВІРИТЬ. НАВІТЬ ДИТЯЧИМ...

Чи напилися ви, чи ні
Людської крові?..

Тарас Шевченко, «Єретик»

Президент України Петро Порошенко: «Варто було б росіянам, Путіну подивитися в очі цим дітям і подивитися, що відбувається через небажання Росії припинити вогонь, відвести війська і вивести окупаційні війська з української території».

У людини, котра вперше потрапила з мирної території в зону АТО, зокрема в Авдіївку, незмінно виникає відчуття якоїсь нереальності. Шляхи перекрито блокпостами, бійці з автоматами, найсуворіший пропускний режим, будинки посічені снарядними осколками. А найголовніше – вдень, вночі, уранці й увечері, коли тихше, коли гучніше з боку ОРДЛО чутно кулеметні черги й артилерійсько-мінометну канонаду. Та водночас, зовсім не звертаючи уваги на стугін, що віщує смерть, кудись у своїх справах поспішають пенсіонери, граються діти, біля кафе «тусується» молодь, молоді мами прогулюються з дитячими візочками... Сюрреалізм?

– А що тут такого? – у відповідь на здивовані запитання знизують плечима місцеві жителі. – Ми звикли...

Так, до війни, мабуть, можна звикнути. Якби вона залишалася справою військових і велася нашим ворогом за правилами, а не за бандитськими «поняттями». Але як можна звикнути до того, що ми побачили у дворі звичайного авдіївського житлового будинку, прибувши туди через 15 хвилин після того, як там розірвався снаряд, що прилетів з ОРДЛО? Кров, понівечені людські тіла, біль і страждання дітей...

За кілька днів волонтери Informnapalm дійдуть своїх висновків та оприлюднять інформацію: «Увечері 13 травня 2017 року підрозділи російських окупаційних військ обстріляли з артилерії населений пункт Авдіївка в Донецькій області. У результаті влучання снаряду в житловий будинок на вулиці Сапронова, 53 загинуло чотири людини: Олена Асланова, Ольга Курочкіна, Олег Борисенко і Марія Дика. Син Олени Асланової Артем отримав важке поранення голови і зараз у комі. Судячи з характерних руйнувань, вирви та фрагментів уламків, у стіну будівлі під великим кутом влучив 122-мм артилерійський снаряд (запальник було виставлено в режим уламкової дії) для гаубиць Д-30 і самохідних артустановок 2С1 «Гвоздіка», який було випущено з південного південно-східного напрямку.

Півтора десятиліття «країна-бензоколонка» вимолювала в Європи безвізовий режим, водночас відмовляючи в цьому праві Україні. І раптом такий ляпас від Європейського Союзу: Україна отримала безвіз(!), тоді як росіян у багатьох громадських місцях Європи зустрічає табличка: «Собакам і прихильникам Путіна вхід заборонено!»

За нашими припущеннями, снаряд випустили з території заводу «Точмаш», який розташований в окупованому Донецьку за адресою: вул. Жмури, 1 (відстань до пошкодженого будинку – приблизно 10 км)».

Чотири життя, відібрані одним снарядом, пущеним навмання, за принципом «на кого Бог пошле»... (п'ята людина померла в лікарні). Там немає й ніколи не було жодних позицій ЗСУ. Просто якійсь мерзоті з «русского міра» захотілося постріляти... А люди зібралися разом, в альтанці, щоб повечеряти. Прийшли куми в гості. Були ще дві дівчинки, яким пощастило (якщо так доречно говорити в цьому випадку) – вони дивилися в будинку мультики. За одну секунду дівчатка стали сиротами... За що, за які гріхи?

Незадовго до цієї трагедії спостерігачі ОБСЄ відзначили помітне збільшення важкого озброєння, що надійшло бойовикам так званих «народних республік» з Росії. Для оборони? Дурниця. Україна непорушно дотримується Мінських угод, і «тій стороні» це відомо краще за інших. Тоді навіщо? Ніхто з українських військових відповіді вам на це запитання не дасть. Вони – нормальні люди, мислять логічно й вимірювати солоне квадратними дециметрами не вміють.

Марно запитувати про це й самого «кремлівського карлика». Запитайте в божевільного із сокирою в руках, скаженого пса чи загнаного в глухий кут щура, навіщо вони кидаються на людей. А Володимир Путін сьогодні – один у всіх цих трьох іпостасях. Якщо у Вищій школі КДБ йому не остаточно відбили табуреткою мізки, втовкмачуючи в них таблицю множення, то він розуміє, що український «бліцкриг» дуже швидко може закінчитися особисто для нього не в Києві або Львові, а в Гаазі. Хоча, яка там Гаага... До неї ще доїхати треба.

А тільки за цинічне вбивство чотирьох мирних жителів Авдіївки «плішивий Наполеон» уже має перспективу повіситися на першій осиці «при спробі втечі» дорогою до Міжнародного трибуналу. І навряд чи навіть осика про це пошкодує.

Це тільки правити диктатори люблять одноосібно. А помирати поодинці їм ой як не подобається. Гітлер перед самогубством наказав затопити берлінське метро, що слугувало бомбосховищем, і «прихопив» із собою на той світ

тисячі німецьких стариків, жінок і дітей. Володимир Путін, можливо, із задоволенням влаштував би щось схоже для москвичів, але масштабом особистості не вийшов. Йому поки що вистачає й українського «мирняка» під боком. Не має значення, хто жив або живе в тому будинку, на який уже впав або ще впаде 122-мм «привіт від Путіна», – патріоти України чи таємні «новороси».

Маніякові потрібна кров, а вона в усіх однакова – червона. Ну й остання надія «на авось»: на страх, паніку серед місцевого населення, на те, що «якби українська армія тут не стояла, нас би не вбивали з тієї сторони». Хоча місцевому населенню давно вже зрозуміло: якби не українська армія, «та сторона» була б уже тут. І вбивала б їх все одно: уже не снарядами, а в підвалах путінського гестапо, «віджимаючи» бізнес, автомобілі, квартири.

А ще спрацювала, мабуть, дріб'язкова заздрість змиршавілої імперської величі. Півтора десятиліття «країна-бензоколонка» вимолювала в Європи безвізовий режим, водночас відмовляючи в цьому праві Україні. І раптом такий ляпас від Європейського Союзу: Україна отримала безвіз(!), тоді як росіян у багатьох громадських місцях Європи зустрічає табличка: «Собакам і прихильникам Путіна вхід заборонено!» З'ясувалося: для того, щоб стати частиною цивілізованого світу, однієї нафти замало. Треба ще поважати цінності цього світу і не боятися їх захищати навіть із ризиком для життя. Спочатку – на Майдані, а тепер – у зоні АТО.

Тому й успішне проведення «Євробачення-2017» в Україні, незважаючи на всі спроби Кремля його зірвати, стало для «запорєбріка» болючим щиглем по носі. І ввечері, перед фіналом пісенного свята, за яким стежив увесь цивілізований світ, на житлові квартали Авдіївки полетіли снаряди «русского міра». Як помста...

Через те, що сталося в Авдіївці, Президент України Петро Порошенко скасував своє відвідування фіналу конкурсу «Євробачення». Усю відповідальність за трагедію він поклав на президента Росії Володимира Путіна.

16 травня Авдіївка прощалася зі своїми загиблими. І знову під акомпанемент артилерійських залпів з боку ОРДЛО. Мабуть, до цього можна звикнути. Та чи можна це пробачити?

Олег ЯНОВСЬКИЙ

КЛЯТВА СИЛЬНІША ЗА НАКАЗ

Від передової до авдіївської лікарні – 10 хвилин автомобілем. За два останні роки лічені дні цією дорогою життя не мчала швидка. Не завжди із ввімкненою сиреною. Та місцеві щоразу проводжають її тривожними поглядами. Напевно, в багатьох на думці: тільки б не мій син, не мій чоловік, не моя мати...

2015 року на околицях міста розпочалися жорстокі бої. Від смертоносних вибухів страждали і військові, і цивільні. Тож перших поранених приймали авдіївські лікарі, які ніколи до цього не мали справи із такими ранами. Це вже потім – на початку 2016-го – на території закладу відкрили центр підсилення авдіївської міської лікарні, в якому почали надавати допомогу військові професіонали. Лише кілька кілометрів відділяє їх від лінії розмежування. Бо максимальна близькість до позицій надає більше шансів на порятунок. Голова медичної бригади Михайло Френіс каже, що зв'язок із командирами на передовій медики тримають постійно. І можуть будь-якої миті прийняти бійців, стабілізувати їхній стан, а за потреби прооперувати або ж здійснити реанімацію.

За хвилини транспортування поранених до центру медичний персонал встигає підготувати все необхідне. Точніше буде сказати, що він завжди напоготові. Анестезіолог Роман Дмитришин свій рюкзак із набором розчинів, препаратів та приладдям завжди носить із собою.

Не розлучається із ним і тоді, коли піднімається поверхом вище в операційну чи в кімнату відпочинку. Адже бувають моменти, коли не можна втрачати навіть секунди. «Де б ти не був, а за потреби маєш вмить стати та робити свою справу», – каже Роман, а далі трохи відкриває лікарську таємницю щодо того, як не хвилюватися у критичні моменти:

– Коли є щось неординарне і треба діяти швидко, роблю вдихвидих і все – знову працюю. Насправді ніхто цього не бачить, що я зупинився на долі секунди, але встигаю опанувати себе і далі, як кажуть, маєш робити те, що належить.

Найважче, звичайно, тоді, коли є великий наплив поранених. Медсестра Яна розповідає, що найгарячішим для неї був кінець січня: «30-го числа надійшло 18 поранених, і всі у важкому стані». Наші підрозділи почали просуватися вглиб та вибивати терористів з їхніх позицій. Коли зайняли опорний пункт «Алмаз», тоді й були численні втрати, а саме місто терористи почали обстрілювати із важкої артилерії. Деякі ЗМІ називали тодішню ситуацію «пеклом у Авдіївці». Поранених привозили до центру десятками. Дівчині важко згадувати ті страшні моменти, коли за кілька метрів розривалися ворожі снаряди, а бригада медиків не звертала на це уваги, рятуючи бійцям життя. Лише за сповненими болю очима можна здогадатися, що довелося пережити всім, хто перебував у епіцентрі подій.

Про такі моменти військові медики кажуть: «Це наша робота». Найважче для них – чекати. А дні та ночі, коли панує суцільна тиша, здаються вічністю.

– Ти тут сидиш і вслухаєшся у кожен шурхіт. Найстрашніше, коли тиша і раптом в траншею прилітає міна. Ось тоді й є поранення. А коли тривають масовані обстріли, то, як правило, таких випадків менше, адже воїни знають, що робити, – каже майор Фрейніс.

Попри велике свято – Великдень, терористи гатили по позиціях наших військових і, як не цинічно це звучить, по мирних кварталах старої частини Авдіївки. Здавалося б, багатогодинний обстріл мав закінчитися величезними втратами. Та Михайло Іванович розвіяв мої страхи. Хірург повідав, що тоді до них доправили лише одного бійця:

– Ушкодження ступні осколком. Сильної кровотечі не було, ми обробили рану, наклали пов'язку та відправили на лікування в 66-й мобільний госпіталь у Покровськ. Наступного дня знову були масовані обстріли, та лише двоє постраждалих – із травмою грудної клітки та гіпертонічним кризом. Все минулося, військові на лікуванні.

Робота лікарів завжди на межі неймовірного – постійна боротьба за життя і проти смерті. Та в зоні бойових дій вона помножується в рази. Інші відчуття, інші реалії, інша відповідальність. Анестезіолог Роман Дмитришин отримав звання молодшого лейтенанта під час навчання у Львівському національному медичному університеті імені Данила Галицького. Він просто не міг залишатися осторонь подій на Донбасі. Тож 2014 року вдягнув однострій та приєднався до колективу 66-го мобільного військового госпіталю. Він дуже пишається тим, що довелося працювати пліч-о-пліч із унікальними львівськими лікарями – братами Собками та Дмитром Бешлеєм, на рахунку яких понад 500 вдалих операцій і 700 евакуйованих людей. Вони зажили собі неабиякий авторитет, а їхні імена у багатьох воїнів стали асоціюватися із вірою у спасіння. На початку 2015-го Роман замінив їх у Селідовому (тепер Торець), де на той час базувалася їхня мобільна група. Для нього це була справжнє випробування на витривалість і вміння: постійно надходили поранені із Пісків, Авдіївки та донецького аеропорту. Першого свого пацієнта Роман не пам'ятає. З часом деякі моменти просто змішуються у спогадах. Та він дуже добре пам'ятає, як напередодні ротації приїхав до братів Собків на кілька діб, просто відвідати побратимів, та вся зустріч минула в операційній.

– Ми три доби не спали. Переїзд, а вночі – це був мій перший досвід – стояли в операційній. Тоді врятували дуже багато кінцівок. Ми приїхали до наших воїнів просто підтримати, допомогти речами

Попри велике свято – Великдень, терористи гатили по позиціях наших військових і по мирних кварталах старої частини Авдіївки

та продуктами, а вийшло так, що довелося рятувати. Тоді я зрозумів, що на мене чекає в зоні АТО, коли буду змінювати братів Собків, – ділиться спогадами Роман.

Роман Дмитришин дістає із кишені мобільний та показує фото пацієнта на лікарняному ліжку. Видно, що чоловік зморений, але усміхається та, піднявши великий палець руки вгору, показує, що в нього все гаразд. «Тим випадком я пишаюся. Цей знімок я зробив наступного дня після його госпіталізації, – говорить анестезіолог. – У нього було три відкритих переломи, важкі поранення грудної клітки та черевної порожнини. Таке поранення вважається несумісним із життям. Ми робили все, щоб його врятувати, і нам це вдалося. Ми навіть робили те, що заборонено в цивільній медицині, але це реально рятує життя».

Реальність на передовій зовсім інакша. Попри те, лікарі намагаються жартувати та якось заповнювати вільний час. Старший лейтенант Дмитришин каже, що в нього або є робота, або її немає. Він рветься щось робити, бо щиро любить свою професію, та не може позбутися думки про те, що коли він робить свою роботу, то хтось у цю мить страждає.

Зона АТО піднесла нашим військовим чимало принесла «сюрпризів». Лікарі багато всього бачили на власні очі, тож, здавалося б, їх вже нічим не здивувати. Проте трапляються такі випадки, коли самі бійці розуміють: їх вберегла якась вища сила.

– Інколи дивишся, які травми бувають, і чудуєшся, як таке може бути? Якось привезли бійця із травмою голови. Куля пройшла під шкірою навиліт. Хлопець казав, що саме тієї секунди відхилив голову убік. Якби не відхилив, півчерепа знесло б. Мені здається, що це янголи-охоронці оберігають від біди. За два місяці я бачив такі травми, що ці люди запросто могли б бути «200-ми». А вони живі. Особливо пригадую трьох бійців, які мали кульові поранення голови. Так, в одного куля дивом не зачепила мозок. Міліметри... і вирішується питання: живий – мертвий. Буває, великі осколки шматують всі м'які тканини руки, перебивають кістку, а судини цілі. А перебито було в тій ділянці, де зупинити кровотечу вкрай складно. Дві хвилини – й усе, – говорить Роман Дмитришин.

Та не завжди лише від примх долі залежить життя бійців. У багатьох випадках – від вправності лікаря, його здатності за секунди правильно оцінити ситуацію і зробити те, що інколи не під силу цивільним. Роман каже, що приблизно 10-20 відсотків – ті ситуації, коли доводиться робити нестандартні речі, проявляти майстерність та кмітливість. Прогрес у медицині, зокрема тактичній, також робить свою справу. Якщо раніше панувало правило «золотої години» – максимум швидко довезти до лікаря, то нині це не зовсім актуально. Принаймні в Авдіївці – відстань відносно невелика, а головні маніпуляції проводять бійці на місцях. І це дійсно рятує.

– Спочатку і в зоні АТО військові на каретах швидкої допомоги працювали як таксисти: поклали в машину, якщо довезли – то слава Богу. Але через 20-30 днів відчулася помітна зміна: почали привозити з бандажами, системами, крапельницями. І ти бачиш: довозять навіть дуже важких. До цього вони просто помирали по дорозі, – каже військовий анестезіолог.

Тут, на передовій, бригади військових медиків роблять неймовірні справи. Та на запитання, чи пишаються цим, вони, знизуючи плечима, кажуть, що це просто їхня робота. Це їхній життєвий шлях та свідомий вибір. Вони не ставлять себе вище за тих, хто зайнятий в інших, менш відповідальних, професіях. Просто знають – на них розраховують і вони не мають морального права підвести. За операційним столом, навколо пораненого завжди працюють в унісон, без зайвих рухів та метушні. І в такі хвилини здається, що навіть за великої небезпеки для власного життя вони б не покинули приміщення, допоки б не зробили все можливе для порятунку людини.

Галина ЖОЛТІКОВА

«Твій вихід, сапере!»

Підібравшись ближче до мосту, розвідники запідозрили якийсь підступ: біля дороги серед згорілої техніки на виду лежав труп знищеного противника. Командир нахмурив брови і з докором промовив: «Що ж ви, бісові діти, не забрали свого?!» Піднявши руку, він жестом дав команду всім зупинитися. Бойовий досвід підказував: на відміну від наших, які будь-якою ціною намагаються забрати загиблих побратимів з поля бою, російські окупанти часто-густо влаштовують із тіл своїх поплічників підступні мінні пастки. Тож, можливо, і на тілі цього загиблого схована вибухівка. Або труп потрібен, щоб відволікти увагу, а поряд встановлений інший пристрій – значно потужніший. Командир розумів: слово – за сапером. Обводячи хлопців поглядом, він зупинився на одному з них: «Твій вихід, сапере!»

Молодий боєць наче чекав цієї команди. Та як справжній сапер вирішив для початку розрядити напружену обстановку. Хлопець вийшов уперед і, примружившись, хитро запитав: «А як щодо еліти війська? Ну там блакитна кров, біла кістка?» Суворі обличчя десантників осяяли усмішки. Оцінив гумор і командир.

– Зараз головну арію в нашому оркестрі виконуєш ти. Тож давай, хлопче, дуй! – промовив він, по-батьківськи тепло поплескавши парубка по плечу.

Той умить посерйознішав, розправив спину і наче виріс на голову.

– Якщо так, то тиша в залі! – поважно виголосив жартівник.

Піднявши свої обладунки, сапер пішов уперед обстежувати місцину. Віддаляючись від побратимів, він наближався до небезпеки. Оглянувши територію сантиметр за сантиметром, хлопець підійшов до тіла загиблого бойовика. За зовнішніми ознаками було видно, що воно пролежало під спекотним сонцем два-три дні, тож жахливо смерділо. Опустившись на коліна, боєць почав обережно обстежувати труп. Дихати було важко, зрадливий піт струмочками стікав із чола, заливаючи очі, серце калатало, немов у грудях йому було тісно. Та рухи сапера були чіткі й обережні. Він не мав права на помилку! Під трупом дійсно виявилася граната. Зробивши декілька професійних рухів, він знешкодив її. Бійці зітхнули з полегшенням і вже хотіли йти до сапера, як той, повернувшись обличчям до них, раптом прокричав: «Мені б медсестру!»

– Невже поранило? – стурбовані побратими миттю кинулися до хлопця.

– Та ні! – посміхнувся відчайдух. – Які ж ви недалекі! Невже не бачили у фільмах, як під час операції медсестра витирає піт з обличчя хірурга?

– От дурень! – сміючись, почали обнімати його побратими. А командир, зітхнувши, промовив: «Були в

мене десантники-шибайголови, але такого ще не було!»

Шлях був вільний, і загін рушив далі...

Своя бойова історія є й у командира інженерно-саперного взводу прапорщика Вячеслава Кубрака, котрий неодноразово чув «Твій вихід, сапере!». На його особистому рахунку не одна сотня бойових розмінувань. Серед військовослужбовців 36-ї окремої бригади морської піхоти він – людина відома.

Шлях воїна

Аби стати професійним сапером, Вячеславу Кубраку довелося пройти довгий і тернистий шлях воїна, із честю відповідаючи на виклики долі...

Балкани. У складі українського миротворчого контингенту Вячеслав потрапляє до Косова, де мало не щодня спалахують конфлікти між сербським та албанським населенням – православними та мусульманами. Виконуючи почесну місію, наші миротворці не лише вгамовують розлючені натовпи людей, які з вилами та сокирами в руках влаштовують сутички між собою, а й охороняють об'єкти, патрулюють на блокпостах, розміновують дороги, допомагають місцевим. Українці швидко заживають слави щирих друзів, а серед закордонних колег – ще й майстрів на всі руки. За «дякую» і на «раз-два» вони допомагають іноземцям полагодити розетку, провести в намет світло, відремонтувати техніку. Та справжній тест на дружбу був у них попереду...

Це сталося раптово. Водій авто, в якому перебували польські миротворці, не впорався з керуванням, тож машина з'їхала з дороги та провалилася у гірську прірву. На щастя, її затримали дерева на крутому схилі, між якими вона застрягла. Усі розуміли, що таке становище ненадійне, а ризик цілком реальний. А якщо не витримають дерева, почнеться сильний вітер або в когось із пасажирів здадуть нерви? Люди боялися поворухнутися, і навіть дихати! Відлік пішов на хвилини.

Польські офіцери, які прибігли на місце падіння, голосно взивали до Всевишнього: «Боже, спаси самохід і жовнірів!» Та цю почесну місію, вочевидь, Бог доручив українцям. За кермом тягача на базі «Уралу» був Вячеслав Кубрак. Поляки, зустрівши їх, хутко підвели до прірви.

– Тутай! – занепокоєно вказали вниз, де між життям і смертю зависли їхні побратими.

– Матка Боска! – від побаченого вигукнув один з українців. Щиросердний, він так перейнявся чужою бідою, що навіть заговорив рідною для поляків мовою, неначе цим хотів сказати: «Не хвилюйтеся – ви не одні, ми з вами!»

Часу на зволікання не залишалося. Хлопці миттєво розпочали рятувальну операцію. У хід пішли троси та мотузки, а ще вправні дії та неймовірне бажання врятувати людей, які вже прощалися із життям.

– Проше бардзо, острожнє! Бліжей! Віжей! – чулося звідусіль.

І ось нарешті постраждалі відчули під ногами землю. Їхні очі світилися від щастя. Широкі усмішки прикрашали втомлені обличчя. А польський генерал, потискаючи

руки українським рятівникам, не втомлювався повторювати: «Дзєнкує бардзо!»

Винуватець пригоди – водій-поляк, трохи оговтавшись, підійшов до Вячеслава.

– Муй самохуд зостал ушкодзони, – поділився він прикрістю з українським колегою. На що той, посміхнувшись, відповів: «Головне, що ти, брате, без цього «ушкодзони». Поляк подивився на українця з вдячністю і щиро потиснув йому руку: «Дзєнкує!»

Українці, зібравши спорядження, з почуттям виконаного обов'язку вирушили на місце своєї дислокації.

Україна. Харківщина. Вячеслав Кубрак у складі інженерно-саперного загону 17-ї окремої танкової бригади ліквідовує наслідки техногенної катастрофи в Лозовій. Пожежею тоді було охоплено майже 400 гектарів арсеналу, де на зберіганні – понад 90 тисяч тонн боєприпасів!

Загалом підрозділ, в якому служив Кубрак, розміновував прилеглі території з 2009-го по 2012-й. За той період військові інженери очистили від смертоносного металу десятки навколишніх сіл і містечок.

– Працювали пліч-о-пліч з підрозділами рятувальників, – згадує ті нелегкі часи Вячеслав. – Усіляко

допомагали місцевому населенню, адже чимало людей залишилися без даху над головою. Ніколи не забуду чоловіка, який стояв, знедолений, біля свого згорілого будинку в легкій майці, старих спортивних штанях і літніх сандалях.

Пропустивши людський біль крізь себе, Кубрак дає собі слово: допоки вистачить сил допомагати людям і рідній країні. І це був зовсім не ура-патріотизм, адже своїми буденними справами Вячеслав відтворює мирне життя: разом з побратимами очищають залізничні колії, приводять до ладу двори, відбудовують оселі. Справжньою радістю для військових стало те, що люди почали повертатися до своїх осель, коли на цій території знову завирувало життя. Про те, яке крихке людське життя, Вячеслав згадає незабаром...

Як людина віруюча, він ніколи не довіряв забобонам. Проте один випадок дещо змінив його погляди. Сталося це у п'ятницю 13-го.

З перевіркою до Лозової приїхав представник Генерального штабу. Поважний гість захотів на власні очі побачити чим займаються сапери. На карті тицьнув пальцем у ділянку, на яку волів поїхати. Дві години комбат умовляв «інспектора» змінити маршрут, пропонуючи більш безпечне місце. Однак той уперто наполягав на своєму. Та великі зірочки роблять великі справи. «Генштабівця» на об'єкт повіз Вячеслав Кубрак на гусеничній техніці ІМР-2. При проїзді через небезпечну ділянку під машиною вибухнула міна 82-го калібру. У результаті Кубрак отримав контузію, а полковник довго не міг оговтатися. Проте весь екіпаж залишився живим!

Україна. Крим. На півострів Вячеслав потрапляє через велике кохання. Зустрівши ще в Лозовій красуню Ірину, яка на той час була капітаном і служила офіцером-вихователем в одній з військових частин, він зрозумів, що закохався по самі вуха. Варто їй було з'явитися в полі його зору, як серце воїна починало калатати. Дівчина також накинула оком на шляхетного, стрункого та бравого хлопчину. Між ними спалахнуло почуття, про яке говорять: велике і на все життя.

Коли Іра перебралася до нового місця служби у Крим, Вячеслав послідував туди ж. Він вступає до лав 36-ї бригади військ берегової оборони. Місце дислокації – селище Перевальне.

Досвід бійця відразу помічають командири та товариші по службі. Вячеслав двічі бере участь у масштабних військових навчаннях «Сі Бриз». Тоді воїни з Перевального зарекомендували себе з найкращої сторони. Про них заговорили, як про справжніх професіоналів.

Відкриті до дружби українці щиро товаришують із військовослужбовцями Чорноморського флоту Російської Федерації. Проводять спільні тренування, обмінюються досвідом, спільно відзначають свята. Тоді українці ще навіть не здогадувалися про справжню ціну такої дружби, не знали вони, що початок 2014 року стане тим лакмусовим папірцем, який проявить, хто є ким насправді.

Сталося це, як у страшному сні. Колишні «друзі» вмить перетворилися на окупантів. Підбурюючи місцевий люд, вони блокують українську військову частину.

Лунають церковні дзвони. То місцевий священик піднявся на дзвіницю церкви, намагаючись їхнім чистим звучанням приборкати розлючений натовп, закликаючи людей схаменутися і не чинити гріха. Як у давні часи, він сповіщав світ про лихо та наближення ворога.

Вячеслав до дрібниць пам'ятає той часи.

24 лютого. Він з побратимами прибуває в розташування частини за сигналом тривоги. Між собою перешіптуються: «Невже Росія перевищила свій контингент у Криму?» Ніхто не розуміє, що відбувається.

О 5-й ранку командир бригади полковник Стороженко, який згодом виявиться зрадником і перейде на бік ворога, інформує про план росіян штурмувати частину.

27 лютого. Російські солдати на техніці – вже біля контрольно-пропускного пункту. Назустріч противнику виїжджає один бронетранспортер. Окупанти розуміють: українці так просто не здадуться. За кілька днів кількість російських солдат зростає до п'яти тисяч. Вони повністю оточують розташування бригади. Ворог вимагає доступу до

секретного відділу, стоянки з технікою та складу з боєприпасами. Українці їм категорично відмовляють і захищають своє розташування до 15 березня.

Кубрак згадує, що тоді Перевальне, можливо, було єдиним кримським містечком, де на будівлях військової установи майоріли синьо-жовті прапори.

Потім командир частини Стороженко здає окупантам автомобільний парк і зброю, а своїм підлеглим «рекомендує» запастися палицями та металевими щитами...

З-понад 900 бійців особового складу бригади на материкову Україну повернулися лише 140. Зраджені, та незламні воїни із честю несуть гасло «Вірні завжди!» Під керівництвом командира гірсько-піхотного батальйону підполковника Юрія Головашенка вони прибувають до Одеси. Серед патріотів – і Вячеслав. Про таких сильних духом говорять: «Він пройшов і Крим, і Рим, і мідні труби».

Україна. Донеччина. Зона АТО. У вересні 2014 року Вячеслав Кубрак у складі батальйону морської піхоти проходить бойове хрещення, зайнявши оборону поблизу селища Гранітне, що на північ від Маріуполя. Тоді ще не обстріляні, вони відразу потрапляють під шквальний вогонь російської важкої артилерії.

– Щоб у наших ворогів у горлі пір'я поросло! – спересердя каже Вячеслав, пригадуючи той обстріл. – Тільки-но почали окопуватися, як у наш бік полетіли «гради». Одні бійці вривалися в землю, інші ховалися від смертоносних осколків просто за кам'яними брилами. Кущі та дерева поряд з оборонними позиціями геть викосило. Навкруги все палало, а від їдкого диму страшенно пекло очі та важко було дихати.

На щастя, тієї ночі серед морпіхів ніхто не постраждав. Трохи оговтавшись від першої зустрічі з війною, воїни беруть під контроль населений пункт і в подальшому впевнено утримують свої позиції. Вячеслав із побратимами супроводжує конвої, надає вогневу підтримку підрозділам, охороняє небо, знищуючи зенітними установками ворожі безпілотники-розвідники.

Обстріли українських позицій під Маріуполем восени 2014 року переходять у затяжну фазу. Подекуди до окупантів не більше кілометра. Частими стають позиційні бої, в яких противник зазнає відчутних втрат. Через це ворог називає українських морпіхів «чорними собаками» або «чорною смертю».

У друге відрядження на охоплений війною Донбас Вячеслав їде командиром інженерно-саперного взводу. Професійний і досвідчений, він прямує до місця свого призначення – сектору «Маріуполь».

У Приазов'ї роботи саперам вистачає. По декілька разів на добу їм доводиться вирушати на передові позиції. Під пекельним вогнем

хлопці роблять проходи в мінних полях і загородах супротивника, розміновують місцевість, нерідко знешкоджують ворожі боєприпаси просто біля окопів і бліндажів противника. А коли трапляється відносне затишшя – від смертоносного залізяччя очищають вулиці та будівлі мешканців на околицях Маріуполя. За свою рішучість і хоробрість військові інженери заживають повагу серед місцевого населення сіл Лебединське, Бердянське, Сопіне, а серед ворога – кадрових російських солдатів, «еліти» банди «Сомалі» і так званого 9-го полку морської піхоти «ДНР» – люту ненависть...

Це трапилося вночі поблизу селища Лебединське. Кубрак разом зі своєю командою вийшов на чергове завдання. Крок у крок, слухаючи повітря, сапери просувалися вперед, обстежуючи територію. Захопившись «тихою» роботою, бійці не помітили, як наблизилися до ворожих окопів. Аж раптом почули цікаву розмову. Окупант рацією передавав поплічнику інформацію про встановлені ними мінні пастки, а також маршрути, якими заплановано здійснити набіг на «хунту» найближчого недільного ранку. Те базікання «орків», за словами Вячеслава, стало справжньою знахідкою для наших саперів. Тож вони вирішили повернути, як-то кажуть, сепару – сепарове. Крадькома зняли ворожі міни та виставили їх на ті маршрути, якими мала рухатися диверсійна група. Для багатьох окупантів той ранковий похід був останнім.

«Для них – це полігон. Для нас – це НАША земля!»

2016 року взвод Вячеслава Кубрака першим вступив на багатостраждальну землю східної частини Широкиного, з якої після двох

років окупації пішли озброєні бандитські формування.

До приходу українців бойовики готувалися заздалегідь. Усі покинуті будівлі, де панував «русскій мір» і хазяйнували терористи, були заміновані. На дверях одного з таких будинків – розтяжка, під вікном – замаскована граната, а в дитячій іграшці – вибухівка, начинена цвяхами та кусками колючого дроту.

– Хочу попити води з криниці, – згадує Вячеслав, – а поруч на мене «дивиться» хвіст протипіхотної міни натискної дії. Акуратно дістаю та читаю маркування: «Російська Федерація. 2013 рік». Тільки з одного невеличкого двоповерхового будинку ми «зняли» 27 прихованих «сюрпризів»! На жаль, одна міна розірвалася. Тоді наш побратим зазнав поранення.

Перевівши подих, сапер продовжує:

– Життя показало: ті, хто називає себе патріотами Донбасу, не втомлюються знищувати його інфраструктуру. Ворог тут робить, що хоче. Ставить мінні пастки, бо окупантам байдуже, чи будуть тут гратися діти, чи проходитиме мирне населення. Для них – це полігон, для нас – це наша земля!»

На підтвердження слів Вячеслава з телеекранів чути повідомлення: «Потужний вибух пролунав сьогодні вранці...», «Троє мирних жителів Донеччини у вівторок підірвалися на розтяжці...», «Рейсовий автобус підірвався на міні...», «У неділю на власному городі тринадцятирічний хлопець підірвався на розтяжці...», «Поблизу сіл сапери виявили купу розтяжок і мін...»

...Українська земля після вторгнення російських окупантів містить жахливу небезпеку. І заклик «Твій вихід, сапере!» ще довго лунатиме на просторах Донеччини. Завдяки кропіткій роботі таких, як Вячеслав Кубрак, з кожним днем безпечних територій стає дедалі більше. Йдучи слідами смерті, сапери знешкоджують її, прокладаючи дорогу життя. Ризикуючи собою, вони виявляють і знешкоджують міни. Сигналізуючи піднятою рукою: «Шлях – вільний!», вони показують, що можна рухатися, отже, жити!

Олег СУШИНСЬКИЙ

«ДОЛЯ КЛИЧЕ –

Підкинута в повітря монета впала на долоню бійця. Своє право на бій у побратима-тезки виграв 24-річний Денис Денисюк (позивний «Дюс»). Маючи один кулемет на двох, молоді хлопці, які не тільки носили однакове ім'я, але й були схожі, немов брати-близнюки, у такий спосіб визначали, кому заступати на позицію. Так сталося і 10 червня 2015 року...

...Того дня ворог кинув на штурм позицій українських захисників під Широкиним значні сили. Зав'язався жорстокий бій. Понад дві години бойовики нещадно гатили по позиціях з гармат і мінометів. Згодом, зрозумівши всю марність своїх спроб, вони вирішили оточити українців зайшовши з тилу.

Проте їхні плани зіпсував Денис Денисюк. Попри молодий вік, боєць швидко зорієнтувався і кулеметним вогнем відсік противника від українських позицій. Атака терористів була відбита. Бойовики, спіймавши облизня, змушені були повернутися назад. Розлючені та несамовиті, вони випустили по азовцях велику кількість мін, снарядів і гранат з АГС. Одна міна впала надто близько від Дениса. Осколки розірвали юнаку шию. Під дією больового шоку хлопець зміг іще якось добігти до бліндажу. Падаючи, він бачив схвильовані обличчя побратимів. Ті йому щось говорили, кричали. Та слова так і залишилися на рівні хаотичних звуків, сенсу яких йому було вже не зрозуміти. Заспокоювало лише небо.

Побратими заходилися викликати «швидку» й рятувати Дениса. Вони пальцями затискали на шиї рану, з якої струменіла кров, виті-

Я ІДУ!»

каючи разом із життям з молодого тіла побратима. Лікарів Денис не дочекався...

А в той час у Києві його мати Людмила Яківна – лікар пологового будинку, де народжуються нові люди, після відпрацьованої зміни поверталася додому. Жінка інколи зупинялася, підіймала голову й дивилася в небо. Можливо, тієї самої миті в небо востаннє дивився і її син Денис, прощаючись із життям. Серце матері забилося в невимовній тузі – небо здалося їй непривітним і загрозливим. Страх за сина холодними лещатами стискав груди. Стало важко дихати. Жінка спробувала опанувати себе і потихеньку пішла додому. Привіталася з консьєржкою і вже хотіла зайти до ліфта, як та її зупинила.

– Людмило Яківно, візьміть троянди! Цього року їх так багато – не знаю, що з ними й робити, – обома руками простягнула букет.

– Дякую, – Людмила Яківна взяла троянди і тихо про себе посміхнулася: – Це улюблені квіти сина.

Вдома вона поставила їх у вазу біля портрета свого любого хлопчика. Увімкнула телевізор й одразу пошкодувала про це – йшлося про жорстокий бій під Широкиним, де був її Денис. Тележурналіст продовжував: «Кілька поранених та один загиблий». Згорьована мати закрила руками обличчя й уголос почала повторювати: «Це не мій син! Це не Денис! Благаю, Боже!»

Тієї ночі довго не могла заснути. Та коли це нарешті сталося, їй наснився тривожний сон. Ніби у двері подзвонили, вона відчинила, а на порозі – блідий Денис. Вона протягує до нього руки і син робить крок уперед. Але раптом між ними з'являється її чоловік, батько Дениса, який помер після тяжкої хвороби. Він затуляє собою сина і не пускає його до квартири.

– Відійди, відійди! – почала махати вона руками, благаючи: – Пусти до мене сина!

Різкий дзвінок у двері не віщував нічого доброго – надто ранній, надто різкий. Ніхто зі знайомих і друзів так не дзвонив. Заледве втрапивши ногами в домашні капці, побігла відчиняти. На порозі стояв товариш Дениса. На запитання: «Що трапилося?» він нічого не відповів. Але в тому кричущому мовчанні було

стільки невимовного болю, що жінка, не витримавши, свідомо обрала найлегший (якщо можна так сказати) для себе варіант, вигукнувши: «Я знаю: Денис – поранений. Де він? У якому госпіталі лежить?» На що отримала тиху відповідь: «Ні, тьоть Люд, Денис загинув...»

Мати не повірила. Вона просто не могла уявити, що її життєрадісний синочок міг загинути. Які такі сили могли відібрати його в неї? Такого не могло бути! Не могло!

Лише після дзвінка командира жінка зрозуміла: її сина більше немає. Далі все відбувалося, немов уві сні. Людмилі Яківні завбачливо дали номер телефону жінки, в якої також нещодавно загинув син. Вона їй подзвонила. Обидві матері, об'єднані спільним горем, довго говорили, згадуючи своїх синочків, довго плакали. А троянди, подаровані консьєржкою, так і не осипалися, простояли аж до похорону Дениса...

...Його привезли до матері. Як згадує Людмила Яківна, міна не спотворила найдорожче її серцю обличчя. Проте дуже тяжко

було дивитися на бездиханне тіло сина. Поховали Дениса Денисюка на Лук'янівському військовому цвинтарі. Йому було 24 роки, менше місяця він не дожив до свого 25-го дня народження.

За особисту мужність, сумлінне та бездоганне служіння Українському народові, зразкове виконання військового обов'язку Дениса Денисюка посмертно нагородили орденом «За мужність» III ступеня.

Минуло трохи часу, а в кімнаті сина все залишилося так само, як за його життя. Акуратно застелене ліжко, стілець, комп'ютерний стіл. Тільки світлин на стінах побільшало. Людмила Яківна дивиться на чорно-білу, де їй усміхається трирічний Денис.

– Коли син ходив до дитсадочка, казав усім, що буде лікарем, – згадує вона. – Я його часто брала із собою на роботу в пологовий будинок, бо в 90-ті садки нерідко були закриті. І допоки я працювала, Денис сидів собі й малював олівцями. А потім вихо-

вательці гордо казав: «Моя мама – лікар!» А вже у школі хотів бути схожим на тата, який працював слюсарем-сантехніком. Вчителька якось запитала: «Чому?» Хлопець подивився на неї серйозно і відповів: «Вода – важлива для людей».

– Я знав Дениса Денисюка як скромного хлопчину, – ділиться спогадами Богдан Андрійович Дудяк, вчитель Київської середньої школи № 306. – Безвідмовний був хлопець: якщо вже про щось його попросиш, то можна бути певним, що він це зробить. Після його смерті ми зі шкільним колективом задумалися, як увічнити пам'ять нашого учня-героя. Багато було ідей. Та, порадившись з мамою Дениса, вирішили обладнати на його честь кабінет історії. Людмила Яківна передала нам деякі сімейні фото та речі сина: польову сумку та форму. Ми зробили виставку. Потім задумали з учителями розписати стіни кабінету. Спочатку планували зобразити гетьманів, запорозьких отаманів. Але зупинили свій вибір на портреті Дениса. Тут і церква, і річки, і мальви, і лелеки в небі – це все Україна, яку захищав Денис. А в ясному небі – його портрет. Коли діти вперше побачили зображене, то стояли мовчки кілька хвилин.

Колеги з телеканалу СТБ, де Денис працював режисером монтажу, згадують: «До нашого колективу Денис потрапив щойно повернувшись з армії, куди за покликом серця пішов служити відразу після школи. Тож він був у нас таким собі сином полку. Хлопець вирізнявся сумлінністю, працьовитістю й гарним почуттям гумору.

Взагалі в нас було два Дениси, яких через вік ми називали Денисом великим і Денисом маленьким.

– У кого монтуєшся?

– У Дениса маленького.

І цього Дениса маленького з камерою весь час було видно на Майдані, де він допомагав не тільки учасникам Революції гідності, а й знімав найгарячіші її події. Його сюжети тоді були найчастішими та найяскравішими.

2014 року друзі Дениса один за одним пішли до війська. Хлопець допомагав їм купувати все необхідне для відправки в зону АТО. Він і сам ходив на військові збори й усе частіше замислювався, чи має право сидіти у зручному офісі під час неоголошеної війни. Звичайно, його зміни в настрої ми помітили.

І ось приходить січень. Заходить Денис маленький і повідомляє про своє рішення стати захисником Батьківщини. І до всіх нас приходить розуміння: ніякий він не маленький, він – великий!»

З повагою зустріла його рішення і Тетяна – дівчина Дениса. Вони разом працювали на СТБ. Як їй не боляче було, проте вона добре знала цілеспрямований характер коханого.

Вони планували побратися. На заощаджені гроші Денис купив дівчині обручку, одягнув їй на палець і сказав: «Наступна – буде весільною». Людмила Яківна лише раділа вибору сина – Тетяна встигла завоювати серце жінки щирістю та привітністю. У подарунок мати купила дітям двоспальне ліжко на заміну старого в кімнаті сина... Перед похороном побратими Дениса винесли його з кімнати, аби поставити труну...

Після трагедії Тетяна рік жила з Людмилою Яківною. Дівчина називала її мамою, пропонувала залишитися жити з нею й надалі. Жінка їй тактовно відмовила. Вірить, що молода дівчина ще знайде собі пару. Тетяна залишилася працювати на телебаченні. Зараз її робоче місце – за столом Дениса.

Людмила Денисюк майже весь час проводить у школі, де навчався її син. Допомагає облаштовувати кабінет історії, організовує для учнів зустрічі з побратимами Дениса. У квітні 2016 року біля школи встановили гранітну стелу на честь її сина.

Пам'ятають про героя і його побратими. Про це свідчить їхній напис у соціальній мережі: «Денис Денисюк, боєць 1-ї сотні, вірний і відважний побратим. Втративши Дюса, ми втратили вірного сина України. Сина, якому не була байдужа доля його Батьківщини. Побратиме, ми завжди будемо пам'ятати твій героїчний подвиг! Дюс, ти загинув смертю хоробрих!

НЕ ЗАБУДЕМО, ПОМСТИМОСЯ! СЛАВА ГЕРОЮ!»

Олександра ГОРШИНА

НЕДОПИСАНИЙ репортаж

Востаннє капітан 3 рангу Дмитро Лабуткін виходив на зв'язок 16 лютого 2015 року. А вже за три доби бойовики цинічно надіслали дружині офіцера відео з відзнятими на камеру тілами вбитих українських військових. У молодої жінки перехопило подих – серед усіх цих моторошних кадрів вона побачила добре знайоме офіцерське посвідчення, зі світлини на якому на неї дивився її чоловік. Ось тільки одяг на загиблому був не Дмитра. І це ще давало надію, що її чоловік – живий. «Можливо, документи коханого випадково потрапили на місце трагедії?» – думала бідолашна і до останнього сподівалася, що це якесь страшне непорозуміння. Тоді вона ще не знала, що Дмитро, тільки-но опинившись на передовій, як справжній офіцер свій новенький однострій віддав пораненому солдату, в якого камуфляж був пошматований осколками і наскрізь просочений кров'ю...

Дмитро народився в сім'ї кадрового військового, тож з майбутньою професією визначився ще в дитинстві. Після закінчення кафедри журналістики Академії сухопутних військ у Львові отримав розподіл в телерадіокомпанію МОУ «Бриз» у Севастополі. Випробувань на життєвому шляху молодого офіцера випало чимало. За досить короткий проміжок часу став учасником морських походів і міжнародних навчань.

Кохана дружина, маленька донечка Кіра, улюблена робота – усе, про що можна було лише мріяти. Але березневі події 2014 року докорінно змінили життя українського офіцера.

Коли «зелені чоловічки» Путіна вдерлися на півострів, працювати військовим журналістам стало важче. І оскільки телерадіокомпанія «Бриз» була єдиною україномовною на увесь Крим, кожен день починався з пікетів і погроз місцевих сепаратистів, які намагалися паралізувати повноцінну роботу студії, перетворивши місце її розташування на епіцентр словесних баталій і прямого тиску.

Однак Дмитро разом із колегами як справжні професіонали продовжували виконувати свою роботу. Подекуди навіть під дулами російських автоматів фотографували, знімали сюжети та передавали на материк правдиву інформацію про кримські події. Кадри з телевізійних сюжетів Дмитра Лабуткіна про захоплення регулярною російською армією українських військових об'єктів стали одними з перших в інформаційному просторі України. І запитання: «Чи важко висвітлювати правду?» у той час він розумів, як ніхто.

– Син ніколи не скаржився на проблеми. Навіть у найскладніших ситуаціях говорив, що все гаразд, – згадує батько Дмитра Віталій Володимирович. – Він був патріотом та оптимістом.

Події розвивалися швидко. У травні Лабуткін опиняється серед тих офіцерів, котрі наперекір зрадливому керівництву відмовляються присягати країні-агресору. «Маю честь!» – міг сказати кожен з них, залишаючись вірним клятві служити українському народові.

– Ми виїжджали з Криму майже останніми, – ділиться спогадами дружина Дмитра Олександра. – До кінця сподівалися, що той жах мине. Дорогою до Одеси Діма продовжував знімати.

У невеличкій кімнаті санаторію, де розмістилася молода сім'я, доводилось жити й водночас працювати. Дмитро монтував матеріали практично «на пальцях». Навіть чотирирічна донечка Кіра знала, що, коли татко працює, треба сидіти тихенько.

Ті важкі події неабияк загартували чоловіка. Добрий, чуйний, сміливий, він завжди був готовий прийти на допомогу. «Справжній хлопець з Кременця!» – називали його колеги по роботі, маючи на увазі його твердий характер.

На початку 2015 року капітан 3 рангу Лабуткін прибуває в сектор «С» зони антитерористичної операції. У той час на цьому напрямку знаходиться найгарячіша точка АТО – місто Дебальцеве. Практично з першого дня після підписання 12 лютого Мінських угод про перемир'я російські терористи та найманці грубо порушують цей меморандум. Обстріли та підступні атаки ворога на українські позиції посилюються. Украй необхідними стають докази злочинів російських окупантів на українській землі. Дмитро це добре розуміє, тому регулярно та оперативно передає

з Дебальцевого вагомі докази присутності там регулярних російських військ. Журналіст фактами спростовує кремлівську брехню, демонструючи світові правду.

У напрямку Дебальцевого сунуть численні диверсійні групи, посилюються обстріли, активізують роботу ворожі снайпери. Зимове повітря наповнюється смертоносною небезпекою...

Згодом українські військові отримують наказ: вийти з Дебальцевого. Разом з розвідниками Дмитро 16 лютого вирушає на чергове завдання. Він збирається написати черговий репортаж. Проте той виявиться для нього останнім...

Це сталося близько 9-ї ранку. Українська група потрапляє в засідку. Залізничні колії не дозволяють бойовій машині просунутись уперед. Кулеметні черги ворога сиплються, немов дощ. Наші бійці мужньо протистоять терористам. Вони відстрілюються до останнього набою. Та сили були нерівні...

Згодом окупанти з притаманною їм жорстокістю та цинізмом оприлюднять жахливі кадри про розстріляний український бронетранспортер.

– Ми бачили сюжет про цей випадок у новинах, але тоді й гадки не мали, що це машина, в якій знаходився мій чоловік, – із сумом зітхає Олександра. – Десь у душі сподівалася, що з Дмитром усе гаразд, але серце чомусь стискалося від невимовного болю і страшного передчуття. Коли ж сіли обідати, слова донечки мене шокували. Кіра промовила: «Мамо, а татко теж тут! Налий і йому борщику. Він каже, що дуже любить нас...»

Незабаром, 20 березня, у морзі Дніпропетровська з'ясують: одне з тіл загиблих належить Дмитру Лабуткіну.

В останню путь заступника редактора телерадіокомпанії Міністерства оборони України «Бриз» капітана 3 рангу Дмитра Лабуткіна мешканці Білокриниці, що на Тернопільщині, проводжали 25 березня, всім селом стоячи на колінах. Крізь прозоре весняне повітря лунала пісня «Пливе кача по Тисині», як концентрація неймовірної туги за 28-річним загиблим воїном. Уся Україна оплакувала одного з найкращих своїх синів, свого героя, свого Дмитра.

За особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені в захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі указом Президента України Дмитро Лабуткін нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня (посмертно), наказом Міністра оборони України – відзнакою «За військову доблесть» (посмертно). У липні 2016 року військовому журналісту присвоєно почесне звання «Народний Герой України».

Нагороди за Дмитра отримала його донечка Кіра з татковими очима та такою ж, як у нього, щирою усмішкою.

– Мій татусь – захисник і герой, а зараз – ангел, – лагідно говорить дівча, заглядаючи раз по раз в оксамитову коробочку, в якій лежить відзнака її батька.

У Книзі пам'яті Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, головний редактор телерадіокомпанії Міністерства оборони України «Бриз» капітан 2 рангу Іван Чміль написав: «У той останній для нього день, коли виходив на бронетранспортері із Дебальцевого, Дмитро міг відмовитися від зйомок і залишитися всередині бронемашини, не ризикувати своїм життям. Але потрібно було знати Дмитра!.. Він, як завжди, робив свою справу...

Не хочеться казати про нього в минулому часі, бо для нашого колективу він завжди був взірцем відданості, взірцем того, як потрібно ставитися до життя, людей, родини, дружини та дітей, яких дуже сильно любив.

Поки такі люди, як Дмитро, є, доти наш народ непереможний!»

Валерія КРОТЧЕНКО

ОТРИМАЙ СОЦІАЛЬНУ КАРТКУ УЧАСНИКА АТО

Реєструйся на сайті

UKRAZOM.ORG

Безкоштовна гаряча лінія

0 800 50 75 75*

*ДЗВІНКИ БЕЗКОШТОВНІ ЗІ СТАЦІОНАРНИХ ТА МОБІЛЬНИХ ТЕЛЕФОНІВ

- юридичні консультації
- медична допомога
- психологічна підтримка
- знижки у всеукраїнських торгових мережах
- освітні та оздоровчі програми

для учасників АТО та їх родин

– Діти, я йду на війну! – мовила Олена тремтячим голосом і вийшла з хати. Вона стала за дверима, ховаючись від пронизливого погляду доньки й сина. До горла підступали зрадливі сльози та стискали груди. Ноги не тримали, тож жінка присіла на ґанок.

ВОНА ГОДУЄ ДЛЯ ПЕРЕМОГИ

Рипнули двері... Сповненими сліз очима на матір дивилася студентка Ліля. Позаду стояв закам'янілий шістнадцятирічний син Сашко.

Олена втупила погляд у землю, яка вже прагнула осіннього відпочинку. Такою ж утомленою почувалася 42-річна жінка. Не від буденних клопотів, не від того, що доводилося працювати на трьох роботах, аби самій підняти на ноги дітей. А тому, що йшов третій рік, як клята війна збирала, немов зерно на жнивах, смерті в її рідній країні...

Всупереч сценарію

Рідні, друзі, однокласники й колеги проводжали Олену Бурзак на вечірній потяг «Київ-Костянтинівка». Нога ступила на східці пасажирського вагону, – спиною пробігли «мурашки». Мляво пройшла до свого місця і поглянула в замурзане віконечко. Дитячий погляд ще раз обпік материнське серце.

«Я їду для того, аби мої діти ніколи не дізналися, що таке війна», – повторювала про себе жінка, неначе виправдовуючи свій вчинок.

У поїзді, що йшов на війну, говорили далеко не про щасливе майбутнє. Хтось спілкувався телефоном, постійно перепитуючи: «То скільки загиблих?» У когось в очах читався сум при згадуванні героїв АТО. Олена ж ловила на собі погляди пасажирів, увагу яких раз у раз привертав її військовий рюкзак і зовсім нежіночі берці.

Так, вона діяла всупереч звичному сценарію, в якому головною роллю жінки були домашні турботи. Але зробила це свідомо заради майбутнього українських дітей. На Сході у 25-му батальйоні «Київська Русь» на неї чекали двоє друзів-односельців – Микола й Надія. Усі – з Нового Бикова, що на Чернігівщині.

Побитою сірою дорогою їхала Олена автобусом до Бахмута, де пересіла в машину із частини. У шахтарському краю її зустрічали дорослий чоловік і двоє зовсім молодих худорлявих хлоп'ят.

– Першою в моїй голові промайнула думка, що маю їх відгодувати, – пригадує жінка, яка все життя працювала кухарем. – На буремний Схід теж приїхала готувати для бійців. За контрактом. Хлопці повільно пили каву, а мені вже кортіло потрапити в частину. Потім один із них, Юрій, тихо мовив: «Ви хоч знаєте, куди поспішаєте?» І всередині знову похололо...

Їхали осінніми полями, які вже забули, що таке посіви. Розграбовані та знищені заводи, фабрики, зруйновані домівки, простріляні, наче решето, школи й садочки... Пустка...

Коли Олена Миколаївна зайшла до штабу, усі здалися похмурими та непривітними. Проте вже за кілька днів відчула підтримку великої бойової родини.

З автоматом на кухні

Борщ, пампушки, каші, котлети, варенички, млинці – звичні страви для Олени Бурзак. Їх вона готує все своє свідоме життя. Ще й за особливими бабусиними рецептами. Швидко й неймовірно смачно виходять у господині різноманітні страви. Та от чого ніколи не робила в житті – то це не куховарила з автоматом.

– Для наших Збройних Сил України гордістю є кухар, який з легкістю може відстрілятися, – кажуть про Олену її бійці-побратими.

Проте головною своєю зброєю жінка вважає кухонне приладдя, яким майстерно орудує, готуючи для бійців апетитні страви.

– І дорослі чоловіки, і молоді хлопці – усі хочуть смачненького. Тому інколи йду проти запланованого меню і на власний розсуд балую

бійців смаколиками, – ділиться своїми «правопорушеннями» Олена, наштовхуючи на думку, що кухар на війні іноді важливіший за генерала. – Як відомо, «армія марширує шлунками», тож на фронті харчування має бути кращим, ніж удома. Наші захисники стільки сил втрачають у боях, що їх годувати-неперегодувати. Акцент роблю на гарячому. Не можна перебиватися сухоїдкою. На холоді-морозі воюють. Інколи бідолашним нема коли й води напитися. Пам'ятаю, як наварила вареничків на пару, то стільки слів подяки не чула зроду. Поїли всі до останнього.

За словами польового кухаря, Збройні Сили України забезпечують продуктами досить добре. Вистачає для раціонального харчування. Військові особливо вдячні і волонтерам, які постійно підвозять тушонку, консервацію, варення, солодощі...

Не так давно й Олена Миколаївна була на мирній території. І так само від душі збирала харчі для солдатів. Мала велике господарство: свиней, кролів, кіз, курей, качок. Для неї святим обов'язком було поділитися з тими, кому більша частина України завдячує спокоєм. Коли почався Майдан – збирала торби на Київ, коли війна – на Донбас. Та з часом зрозуміла, що може зробити більше. Одна річ – допомагати захисникам з дому, інша – безпосередньо поряд, аби ворог за всі його жорстокі діяння «варився в пекельному казані війни».

Перші місяці на Донеччині в селі Клинове були більш-менш спокійними. Олена працювала на кухні помічником своєї подруги Наді. Та згодом їхній батальйон вирушив на передову до Троїцького.

– Бої за «світлодарську дугу» були запеклими, із втратами, – із сумом згадує жінка. – До нас приїхали та повідомили, що треба вісім добровольців на допомогу 54-й бригаді. Наш Микола зголосився першим. Хлопці там провели п'ять днів без їжі, з мінімальною кількістю води, у незручних бліндажах, де не можна було навіть спину розігнути. Автомати не затихали ні на хвилину – усе звідусіль прострілювалося. Лише з нашого батальйону за тих п'ять днів було п'ять «двохсотих». Ми навіть не могли їх забрати. Нам не давали, бо навкруги було справжнє пекло перехресного вогню. Там у лісі снайпер застрелив й нашого оптиміста Володю, в якого осиротіли п'ятеро дітей. Тоді я вже стовідсотково відчула, що на війні. Убиті, поранені, контужені... Ще вдень солдат куштував мою юшку, а надвечір він уже «двохсотий». У Троїцькому мене поставили завідувачкою на кухні та видали автомат. Бойовики гатять, а ми готуємо їсти, молячись за наших хлопців та ковтаючи сльози. Інколи здавалося, що земля під ногами здригається і небо ось-ось впаде.

У лютому до 25-го мотопіхотного батальйону «Київська Русь» офіційно інтегрується Грузинський національний легіон. Грузини на українському фронті – від самого початку війни. Більшість із них – офіцери з досвідом бойових дій та військовими навичками армій НАТО, які пішли рядовими до лав Збройних Сил України.

– Для них не важливі посади та зарплати. Вони добре пам'ятають, як свого часу українці підставили їм дружнє плече, коли на їхню землю вступив брудний російський чобіт. Тож тепер допомагають боронити українську територію. Це прості привітні люди, які гордо йдуть у бій під синьо-жовтим прапором. А ще вони дуже щедрі та хазяйновиті. Примудрилися навіть на війні завести баранів. М'ясом діляться з усіма, а ще й на шашлик до себе запрошують, – хвалить своїх «конкурентів» Олена.

Обличчям до буремного Сходу

– Історія Донбасу останніми роками дуже драматична, а часом навіть жорстока. Попри те, що там є чимало сепаратистів, які підтримують окупантів, більшість людей живуть з думкою про незалежну Україну і мирний час. Їхнє життя щодня нагадує бойовик, коли кулі летять просто над головою, а обстріли не припиняються, незважаючи на усі домовленості та перемир'я, – ділиться спогадами захисниця. – Історії цих людей, які живуть з війною за вікном, просто вражають. Ніколи не забуду бабусю Аню. Замість того, аби перейматися своїм життям, вона опікується українськими військовими. Прихисток у неї знаходили багато наших бійців. Поділиться останнім шматком хліба. Та не те, що поділиться, – віддасть останню крихту. Хлопці від бабусі в захваті.

Тож допомагають старенькій, як можуть: дрова нарубають, воду наносять... Така собі взаємодопомога. Жінка абсолютно проукраїнськи налаштована. Коли їй зустрічаються ті, які висловлюються за «русский мир», при цьому живуть на українській землі, їдять український хліб та обома руками хапаються за волонтерську допомогу тих же українців, вона готова годинами з ними сперечатися. Така собі берегиня української душі. Для багатьох вона стала рідною. Наче все життя ми її знали. Мудра й розсудлива. Завжди казала, що війна для неї, як жахливий сон.

З теплотою згадує Олена і директорку Троїцької школи Марину Верцанову. Та всіма силами намагається врятувати сільський освітній заклад, у який вже двічі влучав снаряд. Вона – як та квочка з курчатами, біля себе всіх дітей тримає.

– Під керівництвом Марини Ігорівни діти влаштували для нас, військових, концерт на 8 Березня. Учні виклалися на всі сто! Коли дивишся на цих дітей, найбільше хочеться жити, – з теплою усмішкою, говорить Олена. – Ми теж допомагали їм, чим могли. То солодощі привеземо, то передачі з одягом, канцелярією. А на новорічні свята волонтери подарували учням цієї школи екскурсію в зимовий Львів.

Перебираючи спогади, Олена продовжує розповідь:

– Є в Троїцькому жінка на ім'я Люба. Її чоловік утік в Росію, а тепер проситься назад до коханої дружини. А та «кохана» йому і відповідає: «Нема зрадникам вороття!» Сказала – як відрізала! Запекла патріотка! Говорить винятково українською, ходить з нафарбованими жовто-блакитними нігтями і ладна кому завгодно втерти носа, хто хоч слово криве у бік українців кине.

У її хату влучив снаряд, але Любу це не злякало – залишилася в Троїцькому. Вона добре знає місцевість. Тому завжди допомагає нашим воїнам слушною порадою.

– Найстрашніше бачити маленьких діток, які замість тихих маминих пісень слухають свист снарядів і стрекотіння стрілецької зброї. Коли бачу мам з немовлятами – серце щемить і ниє у невимовній тузі, – Олена на хвилину замовкає, вгамовуючи душевний біль, а потім, спрямувавши погляд удалечінь, продовжує: – Є там

жінка Лєна. Вона двічі поборола смерть. Двічі підривалася на розтяжці. У жінки – спотворене обличчя, але душа – найгарніша у світі!

Свято ніхто не відміняв

Якщо жити на фронті лише страшними подіями, то можна збожеволіти. Тому бійці намагаються знаходити радість у простих речах. Коли ж у батальйоні тридцять п'ять жінок, то свято обов'язково буде!

...Новий рік зустрічали за всіма правилами. Чоловіки принесли ялинку, треба було знайти для неї прикраси. На допомогу прийшла кмітливість жінок. Винахідливі дівчата дістали набої та розфарбували їх лаком для нігтів. Вийшов справжній витвір мистецтва! Свято вдалося на славу!

А інакше й бути не могло. Жінки на передовій – це досить потужна рушійна сила. Кидаючи виклик війні, вони вітають життя!

– Наша Тетяна лаки й сушарку для нігтів на фронт прихопила. Хлопці жартують, мовляв, і війна не здатна знищити в прекрасній статі жіночність, – каже Олена.

А ще в цих мужніх жінок є свій символ – шеврон на камуфляжі з написом: «Мене образити може кожен, та не кожен зможе втекти». Тож чоловіки не забувають, що поряд з ними – прекрасна стать, і взагалі «жінка» – звучить сильно!

– Нам таке 8 Березня влаштували, що на «гражданці» не кожна жінка отримує стільки чудових емоцій! Квіти, торти, концерт і безліч приємних слів та побажань, – обличчя Олени осяває усмішка.

Великодні свята боєць Бурзак провела на Башкірівському полігоні, що на Харківщині. Звідти годувальницю на кілька днів відпустили на ротацію...

P.S. І знову столичний перон, рідні, близькі. Сльози радості, міцні обійми, квіти, слова подяки. Удома на Олену чекала сімейна вечеря, яку з любов'ю приготували її діти. Здобуваючи професію, пов'язану з приготуванням їжі, вони так само смачно готують, як і їхня мама.

Кутаючись у тепло рідної домівки та обійми своїх дітей, Олена насолоджувалась кожною миттю. Жінка знала, що коли повернеться на передову, усе це згадуватиме до дріб'язку, як знала і про те, що залишатиметься на війні до перемоги над російськими окупантами. Це непросте рішення співпадало з її професійним переконанням: «Кожну страву треба доводити до повної її готовності, як і кожну справу – до кінця». А ще вона з усмішкою говорить: «Для перемоги треба не лише гоТувати, а й гоДувати бійців».

Сніжана БОЖОК

«ТАНКОВА БИТВА» при Графенвері

Українські екіпажі вперше взяли участь у танковому біатлоні Strong Europe Tank Challenge 2017 у Німеччині і справили враження на військових НАТО

Українські Т64Б1В змагалися з «Абрамсами», «Леопардами» та «Леклерками». І хоча Україна не здобула перемоги, виступ українських танкістів вразив натовських військових. Адже на машинах, сконструйованих у 60-ті роки, екіпажі демонстрували чудеса маневреності та влучності. Загалом це був достойний дебют.

Міжнародні танкові змагання Strong Europe Tank Challenge 2017 «Сильна Європа», проводилися з 7 по 12 травня на сучасному за всіма стандартами НАТО полігоні Командування підготовки 7-ї армії ЗС США у Графенвері, Німеччина. Організатори змагань — командування ЗС США в Європі та командування Сухопутних військ ЗС ФРН — ставили за мету підвищення технічного і професійного досвіду танкових підрозділів в арміях країн Європи.

Поряд з танковими підрозділами Збройних сил США, ФРН, Франції, Польщі та Австрії нашу країну представляла 14-та окрема механізована бригада, танкісти якої

пройшли вітчизняний відбір. Саме, взвод капітана Романа Багаєва на своїх штатних Т-64БВ спочатку переміг у конкурсі на кращий танковий взвод Сухопутних військ Збройних Сил України, обійшовши навіть екіпажі на БМ «Булат» та танкістів на танках Т-80БВ. Варто зазначити, що підлеглі капітана мають реальний бойовий досвід, набутий під час запеклих боїв на Сході нашої країни: на Савур-Могилі, під Дебальцевим, Сєвєродонецьком та Іловайськом.

А у вересні 2016 року, напередодні Дня танкістів, військовослужбовці саме 14-ї омбр посіли перше місце вже на міжвидовому конкурсі «Кращий танковий взвод Збройних Сил України».

Спочатку українці протистояли американському екіпажу на танках «Абрамс». У перший день змагань чотири українські екіпажі долали один з найважчих та найбільш видовищних етапів перегонів «Бойова стрільба взводу в наступі». Складність полягала в тому, що згідно з умовами змагань наша команда не мала змоги провести жодного пробного заїзду на вогневій ділянці. У ході етапу натовські судді оцінювали дії танкового взводу капітана Багаєва за двома основними показниками — влучність вогню та тактичні дії екіпажів бойових машин. За обома показниками українські танкісти показали високий результат.

Залікові бали нашої та інших команд трималися в таємниці та були оприлюднені лише наприкінці змагань. Утім, за попередніми оцінками спостерігачів та контролерів, українці вразили більшість цілей, діяли злагоджено та впевнено.

Українська команда виступала у складі танкового взводу за штатом армій країн – членів НАТО: чотири основні танки і один запасний. До складу української делегації входили не тільки танкісти взводу капітана Романа Багаєва, а й представники Харківського бронетанкового заводу, медики, екіпаж ремонтно-евакуаційної машини та інші фахівці, які забезпечували участь українського підрозділу у змаганнях, загалом 32 особи. Наш взвод провів наступальну операцію, а їхні колеги з США відпрацьовували дії в обороні. Українці, на відміну від

Командувач Сухопутних військ ЗС США в Європі тризірковий генерал Бен Ходжес:

«Мета Strong Europe Tank Challenge — підвищення технічного і професійного досвіду танкових підрозділів в арміях країн Європи.

З кожним роком рівень змагань значно підвищується, якщо говорити про якість програми та, безперечно, дружню участь Австрії та України, які стали учасниками цього разу. Досвід українського взводу, який воював проти російських танків, є надзвичайно корисним для всіх нас. Це один з мотивів ухвалення рішення щодо участі України в цьогорічних змаганнях, і сподіваюсь, що вони братимуть в них участь і надалі.

Насамперед, ми не прагнемо бути змаганнями оборонних індустрій. Метою змагань є визначення найкращого танкового взводу. Немає різниці — «Т-64», «Леопард», «Леклерк» або «Абрамс», головне – злагодженість взводу, перевірка взводу загалом, а не тільки машини чи екіпажу».

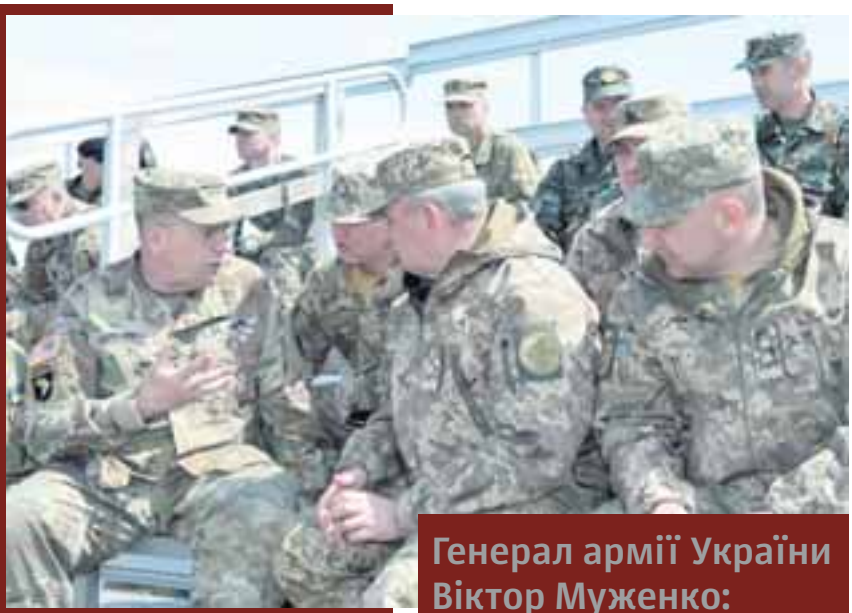

Генерал армії України Віктор Муженко:

«Перший раз український танковий взвод, українські танкісти беруть участь в міжнародних змаганнях такого рівня. Для нас це дуже цікаво в плані накопичення та обміну досвідом. Ми багато бачили цікавих елементів, які нам треба ввести в практику навчання наших військ саме в питаннях обладнання навчально-матеріальної бази полігонів. Організатори змагань дуже високо оцінюють рівень підготовки наших танкістів, особливо вражає те, що у всіх них наявний бойовий досвід, це дає нам певну фору.

Наші танкісти на незнайомій місцевості, без будь-якого тренування, виконували вправи з першого разу. Ми ними пишаємось!»

конкурентів, жодного разу на цьому полігоні не були, та у вправах зі стрільби були найкращі.

За технічними показниками танк Т64БВ помітно поступався суперникам. Наприклад, потужність наших двигунів удвічі менша, ніж в американців та французів, але ж були і деякі українські переваги.

Харківський бронетанковий завод спеціально для цих змагань провів модернізацію Т-64БВ — танки отримали тепловізори, цифрові радіостанції та засоби супутникової навігації.

За протиборством спостерігали представники Збройних сил Норвегії, Італії, Бельгії, Греції та інших країн.

Програма змагань включала дві основні частини — бойові стрільби підрозділу в наступі та обороні, а також виконання різноманітних вправ: стрільба зі штатної зброї, виклик вогневої підтримки, водіння бойових машин, визначення відстані до цілі, розпізнавання цілі, з тактичної медицини та евакуації пораненого, дії при застосуванні противником зброї масового

Українська команда тримає оборону

ураження, евакуації пошкодженого танка.

Також перевірялася фізична підготовка учасників, зокрема під час подолання спеціалізованої смуги перешкод та спортивної естафети.

У підсумку першість Strong

Europe Tank Challenge 2017 виборов танковий взвод ЗС Австрії на танках Leopard 2A4. Друге місце посіли німецькі танкісти на панцерниках Leopard 2A6. «Бронзу» здобули американські військовослужбовці на танках Abrams M1A2 SEP.

Українські танкісти за рейтингом здобутих балів посіли п'яте місце, продемонструвавши один з трьох найкращих результатів стрільби штатним снарядом з танку.

— У мене немає сумніву, що кожен екіпаж залишить Графенвер з новими знаннями та

досвідом, – зазначив командувач Командування підготовки 7-ї армії ЗС США бригадний генерал Тоні Агуто.

Під час перебування з офіційним візитом у Федеративній Республіці Німеччина Міністр оборони Степан Полторак особисто зустрівся з військовослужбовцями 14-ї окремої механізованої бригади Сухопутних військ ЗС України — учасниками змагань Strong Europe Tank Challenge 2017.

За участь у танковому біатлоні та досягнуті на етапах вогневих вправ міжнародних танкових змагань «Сильна Європа» результати генерал армії України Степан Полторак вручив 32 військовослужбовцям Збройних Сил України відомчі нагороди та грошові премії.

Підготував Вячеслав ПЕТРОВСЬКИЙ

ЧАС БОЙОВИХ МЕДИКІВ

Останні три роки для вітчизняної військової медицини, без перебільшення, стали вирішальними. Власне, як і для Збройних Сил України загалом. За період проведення антитерористичної операції на Донбасі стаціонарне лікування в закладах оборонного відомства пройшли близько 110 тис. військовослужбовців

Половина з них повернулися до своїх частин без винесення рішень військово-лікарських комісій. І лише 1,8 % визнані непридатними до військової служби. Це свідчить насамперед про високу якість медичної допомоги як на полі бою, так і у стаціонарі. А також про те, що, попри мирну орієнтацію своєї професії, армійські медики спромоглися швидко перелаштуватися на роботу в умовах війни.

Умови диктує час

Насправді зробити це було не так уже й просто. Адже чимало деструктивних процесів, які протягом багатьох років відбувалися у Збройних Силах України, торкнулися й їхньої медичної складової. Так, через необґрунтовані зміни структури й чисельності, незадовільну матеріально-технічну базу та низку інших причин медична служба мала обмежені можливості виконувати завдання в мирний час та в особливий період.

Безумовним позитивним моментом можна вважати створення військово-медичних клінічних центрів у регіонах, діяльність яких будується за територіальним принципом. Утім свою роботу припинили військові кафедри медичних університетів та відділення підготовки військових фельдшерів. Було скорочено посади санітарних інструкторів підрозділів, відтак – і навчальну медичну роту з їхньої підготовки в Навчальному центрі «Десна».

Можна наводити чимало інших прикладів. Але сенс полягає в тому, аби з усього пережитого зробити правильні висновки. А вони за понад три роки війни є більш ніж очевидними. На відміну від войовничого сусіда наша держава добре пам'ятає уроки Другої світової, коли солдати і цивільне населення гинули мільйонами. Тому нині стримувати російських загарбників на Донбасі ми намагаємося, так би мовити, малою кров'ю, ставлячи за найвищу цінність людське життя. Пригадується, як у перші місяці антитерористичної операції чи не найголовнішими атрибутами стали бронежилети, шоломи і, звичайно ж, вчасна та якісна перша медична допомога. На передовій її надавали всі, хто мав про це хоч якесь уявлення, починаючи від волонтерів і закінчуючи мобілізованими добровольцями.

Не таємниця, що в перші дні війни серед медичного персоналу не вистачало фахівців найнижчої ланки – тих, які перебували на взводних опорних пунктах. Тому командири всіляко намагалися берегти їх. Адже крім того, що вони ризикували на полі бою, на них також полювали снайпери, ворожі диверсійні групи тощо. А їхнім основним завданням було надати елементарну першу допомогу. Наприклад, накласти джгут і оперативно доправити пораненого до найближчого лікувального закладу. Як правило, розташовувався він на відстані 5-10 кілометрів від переднього краю. Вдале виконання цих дій вважалося, хоч і маленькою, але перемогою.

Однак у таких умовах перебували далеко не всі підрозділи. Особливо ті, які виконували специфічні завдання, наприклад, у відриві від основних сил. Там медик первинної ланки фактично ставав єдиною надією на порятунок від смерті. Тож очевидною була потреба щось змінити в самій системі, зокрема на найнижчих щаблях.

Інструктори Навчального центру тактичної медицини пройшли 16-тижневий курс на основі такого для бойового медика (68W) американської армії в Міжнародному центрі миротворчості та безпеки

Тактична медицина – це комплекс дій і маніпуляцій з надання домедичної допомоги постраждалим в умовах бойових дій та їхньої евакуації в безпечну зону

– Поступова деструкція Збройних Сил призвела до закриття школи санітарних інструкторів, – пояснює координатор планування та реформ медичного напрямку Проектного офісу реформ Міністерства оборони України Мар'яна Безугла. – І тому нам довелося поступово відновлювати втрачене.

Коли ситуація із медичним забезпеченням армії вирівнялася, в оборонному відомстві цю складову вирішили привести у відповідність до стандартів НАТО: за міжнародної допомоги створити й оснастити підрозділи за зразком field ambulance (мобільний медичний підрозділ для лікування поранених у безпосередній близькості до зони бойових дій), розробити відповідні настанови, започаткувати роботу медичної інформаційної системи «Е-здоров'я», розпочати навчання в Центрі тактичної медицини тощо.

Ініціативи координувалися Проектним офісом реформ Міністерства оборони України. Звісно ж, за підтримки закордонних партнерів України. Нагадаємо, 2014 року у відповідь на російську агресію країни НАТО започаткували проекти п'яти цільових фондів, які охопили ключові галузі життєдіяльності ЗС України.

Завдяки підготовці за стандартами НАТО медики Збройних Сил України зможуть ефективніше співпрацювати з країнами Альянсу під час міжнародних навчань або операцій

Серед них – медична реабілітація військовослужбовців. Її бюджет становить 2,25 млрд євро. Мета – підвищення стандартів роботи медичних служб України у сфері лікування та реабілітації поранених українських військовослужбовців і цивільного персоналу, закупівля належного обладнання, розвиток центрів протезування тощо. Інші фонди допомагають придбати обладнання, техніку, необхідні ліки, засоби тощо.

Але найголовнішим досі залишається питання роботи медика в бойових умовах. Це довів початок війни, коли час доправлення пораненого до пункту надання кваліфікованої медичної допомоги становив не одну годину, як зазвичай вимагають стандарти НАТО, а декілька. Коли бракувало медичних пунктів батальйонів, а сама евакуація відбувалася доволі хаотично. Коли поранених не «сортували» за складністю ушкоджень, а відправляли в лікувальні заклади в міру надходження.

Всі ці проблеми нині вирішують комплексно. Так, торік у медичних установах зони проведення АТО почали впроваджувати новітню електронну облікову систему, яка має зберегти час та покращити якість лікарської допомоги військовослужбовцям. Це саме вона має назву «Е-здоров'я» та вже діє в багатьох військових і цивільних лікувальних закладах.

Її суть у тому, що коли поранений, травмований чи хворий військовослужбовець потрапляє до лікувального закладу, на руки йому видають звичну паперову картку, а вся інформація (діагноз, історія хвороби, результати аналізів, перебіг лікування тощо) зберігається в електронній базі. Доступ до неї можуть отримати фахівці інших медичних установ. Приміром, у разі, коли необхідно продовжити лікування в одній з них, або якщо він просто змінить місце служби.

Когорта бойових медиків зростає

Аби навчити медиків підрозділів працювати за стандартами НАТО, у травні нинішнього року в селищі міського типу Десна розпочав свою діяльність 205-й навчальний центр тактичної медицини. Кваліфікаційні стандарти його роботи Проектним офісом реформ, групою майбутніх інструкторів та закордонних експертів розроблялися спільно з фахівцями Військово-медичного департаменту МО України, Української військово-медичної академії, Центрального військово-медичного управління ЗС України та Міністерства охорони здоров'я.

Він створений з метою заповнити тактичну ланку до медичного пункту батальону. Це буде зовсім інша когорта фахівців – бойові медики. Це люди, які матимуть можливість і право надавати фахову першу медичну допомогу, а також проводити навчання з військовослужбовцями з тактичної медицини.

– Створення Навчального центру тактичної медицини стало можливим завдяки спільним зусиллям Проектного офісу реформ МО України, Міністерства оборони, Генерального штабу, Міністерства охорони здоров'я, широкій міжнародній підтримці США, Канади та Великої Британії, наполегливій праці майбутніх інструкторів, – пояснює заступник начальника організаційно-планового відділу Військово-медичного департаменту Міністерства оборони України полковник медичної служби Сергій Халік. – Наше військо має стати сумісним з арміями країн-членів НАТО до 2020 року. І підготовка бойових медиків за навчальними програмами передових армій світу – важлива складова цього процесу.

Першим кроком у створенні підрозділу стало навчання кваліфікованого інструкторського персоналу за стандартами НАТО. Після цього випускники курсу застосовували набуті навички на практиці в зоні АТО, у військових шпиталях, евакуаційних бригадах безпосередньо на передовій.

Навчальну програму розробляли українські та іноземні фахівці. Відбір на перший навчальний курс до Центру тактичної медицини відбувався у два етапи. Кандидатів тестували фахівці, які пройшли по декілька відповідних курсів у США, Канаді та інших країнах. При цьому чимало навіть досить досвідчених, але з недостатніми навичками чи мотивацією фахівців, не потрапили до числа курсантів. Загалом не пройшли близько половини претендентів.

Долікарську та лікарську допомогу військовослужбовцям Збройних Сил України надають близько 1,3 тис. людей у білих халатах. Крім штатних медиків у районі проведення антитерористичної операції діють чотири військові мобільні госпіталі, а також 12 лікарсько-сестринських груп підсилення, які допомагають районним та міським лікарням

Тетяна Куксова – один з інструкторів центру. Навчалася рятувати життя іншим після того, як у війні на Донбасі загинув її чоловік. Закінчила курси в Канаді. Тепер вчить інших того, що знає сама. Її товариш по навчанню Олександр Мазур перший досвід роботи бойового медика також набув на передовій. Розповідає, що жодних манекенів та інших навчальних засобів тоді не було.

– Найголовнішою вимогою до кандидатів на навчання є висока мотивація та бажання стати бойовим медиком, – розповідає Мар'яна Безугла, координатор планування та реформи медичного напрямку Проектного офісу реформ МО України. – Проходження курсу забезпечує професійну підготовку. Але при цьому слід пам'ятати, що на полі бою медик має дуже високе фізичне та психологічне навантаження, він постійно ризикує. Тому наші курсанти передусім повинні бути вмотивовані рятувати життя. Решті їх навчать тут.

У країнах НАТО бойовий медик має знання й надає допомогу пораненим на рівні нинішнього санінструктора роти. Але працює, починаючи з рівня взводу. Він постійно на передовій: надає домедичну допомогу пораненим, здійснює їхнє сортування і організовує евакуацію, а також допомагає медичним спеціалістам у щоденній діяльності. Для цього не обов'язкова медична освіта, достатньо 3-5 місяців навчання і постійної практики. Взводний бойовий медик постійно зі своїми бійцями: тренує їх рятувати життя собі й товаришу поруч, виявляє захворювання і відправляє до фельдшера або лікаря в медпункті. Саме за таких умов медицина наближається до поранених, підвищуючи шанси на порятунок їхнього життя.

Манекени, але не для фільмів

На обладнання для забезпечення роботи Навчального центру тактичної медицини ЗС США виділили Україні 700 тис. доларів. Серед обладнання, зокрема, три манекени-симулятори. Вони дають медикам можливість навчатися, ніби на справжніх людях. Адже повністю нагадують людське тіло, мають свою систему «кровообігу» і спроможні видавати звуки. До їхнього конструювання залучали навіть фахівців, які займалися створенням спецефектів у кіно.

Функціональність манекенів і моделювання реальних подій – головні критерії ефективного навчання. На ідентичних експонатах навчаються американські, натовські медики. Кожен коштує більше 2 млн грн. І це не просто понад 110 кілограмів гуми, а складний комп'ютеризований механізм.

Спеціально навчені інструктори за допомогою блока управління запускають відповідну програму.

На 30 курсантів у навчальному центрі припадає п'ять інструкторів, що дозволяє при відпрацюванні практичних навичок приділяти увагу кожному та контролювати процес засвоєння інформації

Коли курсант розпочинає проводити з «пораненим» маніпуляції, прилад фіксує його дії, а наприкінці видає результат: скільки крові втратила людина, її фізичний стан, вижила вона, отримавши допомогу, чи ні.

Перші експериментальні курси триватимуть чотири місяці, їх пройдуть 60 військовослужбовців. Загалом до кінця нинішнього року лави Збройних Сил поповнять близько трьох сотень висококваліфікованих бойових медиків. У такий спосіб вітчизняне військо поступово має досягти ще одного важливого показника НАТО. Адже за українськими стандартами на одного парамедика припадає сотня військових, а за натовськими – 30. З відкриттям Центру тактичної медицини кількість бойових медиків, безумовно, вдасться збільшити.

Зазнає зміни і програма навчання медичної роти 169-го навчального центру Сухопутних військ. За словами командира цієї частини полковника Віктора Ніколюка, досі вона не забезпечувала достатню фахову підготовку військовослужбовців-медиків.

Ті ж, хто успішно складе іспити, будуть переведені для подальшого проходження служби в новостворений Центр тактичної медицини. І вже після його закінчення отримають сертифікат навченості. Частина фахівців залишиться на посадах інструкторів і проводитиме заняття з курсантами, які приходитимуть з військ.

Розвиток останніх подій на Донбасі засвідчує, що з часом потреба у фахових медиках первинної ланки навряд чи зменшиться. І не лише через продовження бойових дій, а й тому, що фактично лише вони можуть надати необхідну допомогу місцевому населенню в небезпечних районах, а також інженерно-саперним підрозділам, які розміновують визволені від сепаратистів території.

Сергій БАСАРАБ

З РОЗВІДНИКІВ У ФЕРМЕРИ

Аби втілити ідеї у сфері пермакультурного землеробства, він серйозно взявся за навчання. Вивчав досвід інших ентузіастів, відвідував семінари Дженніфер Лауруол – відомої шотландської дизайнерки пермакультурних ландшафтів. Згодом дізнався, що для ветеранів антитерористичної операції проводитимуть заняття в бізнес-інкубаторі «Новий відлік». Майбутній фермер так докладно продумав свій проект і впевнено його презентував, що за підсумками конкурсу отримав грошову допомогу на розвиток бізнесу

Громадянська активність, виховання дітей, розвиток пермакультурної ферми, обладнання поселення учасників АТО – це лише частина справ зі щільного графіка колишнього снайпера і розвідника, а нині приватного підприємця і громадського діяча Миколи Полторака. Його історія надихає багатьох, хто повернувся з фронту, знайти собі цікаве заняття і зосередитися на ньому.

З початком російсько-української війни Микола добровільно пішов на фронт. Хоча як батько чотирьох дітей до війська міг і не йти. У травні 2014 року обійняв посаду снайпера Одеського батальйону територіальної оборони. Підрозділ виконував завдання на кордоні з невизнаним Придністров'ям. А після подій біля Іловайська особовий склад перекинули на захист Маріуполя.

Деякий час Микола служив у окремому розвідувальному батальйоні, де переважно виконував специфічні для цього підрозділу завдання. З власної ініціативи креслив карти позицій противника, аналізуючи геолокацію на відеороликах російських найманців, викладених в Інтернеті. Це допомагало розвідникам орієнтуватися на незнайомій місцевості. Нерідко Микола та його товариші по службі впритул наближалися до ворожих позицій...

– Я збирав інформацію і передавав карти з напрацюваннями в штаб, – пригадує він. Позначав на картах стежки противника, місця його базування. Одного разу мені не повірили, що в Широкиному ворог обладнав мінометне гніздо. І лише тоді, коли наші вигнали терористів з населеного пункту, командування переконалося, що я не помилився.

Загалом служба в розвідці була більш небезпечною, ніж в батальйоні територіальної оборони.

– Найбільшу загрозу під Павлополем становили артобстріли, – продовжує боєць. – Пересувалися серед вирв. У них же ховалися від снарядів. На завданнях було вже складніше. Існувала ймовірність потрапити не тільки під вогонь противника, а й від своїх непогано «відхопити»...

Під час виконання одного із завдань влітку 2015 року Микола підірвався на мінному полі. Втратив ногу. Після операції та реабілітації мав вирішити, чим займатися далі? Обрав підприємництво, а точніше – сільськогосподарський бізнес. Екологічними продуктами харчування та пермакультурним сільським господарством він почав захоплюватися ще тоді коли дружина чекала первістка. А власний проект розробив одразу, щойно повернувся з війни.

– Пермакультура – це ціла філософія, – пояснює фермер. – Її назва означає влаштування сільського господарства, що спроможне саме себе регулювати в гармонії з природою.

Тому в пермакультурному сільському господарстві передбачено мінімум витрат. Базою для такої ферми є насамперед грамотне функціональне проектування простору: всі компоненти мають розміщуватися так, щоб не шкодити одне одному, а навпаки – сприяти взаємному розвитку.

Аби втілити свої ідеї в життя, Микола Полторак серйозно взявся за навчання. Опановував досвід інших ентузіастів, відвідував семінари Дженніфер Лауруол – відомої шотландської дизайнерки пермакультурних ландшафтів. Згодом дізнався, що для ветеранів АТО проводитимуть заняття в бізнес-інкубаторі «Новий відлік».

– Мені таке навчання було вкрай потрібне, – розповідає Микола. – Після цього курсу зрозумів, що наступний етап – побудувати бізнес. Вивчав інтернет-маркетинг, проводив презентації... Та головне – впевнився у тому, що без проблем зможу досягти бажаного.

Майбутній фермер так докладно продумав свій проект і впевнено його представив, що за підсумками конкурсу отримав грошову допомогу на розвиток бізнесу. Протягом півроку потрібно було відзвітувати щодо використання коштів. Але специфіка цього бізнесу така, що в задані часові рамки втиснутися неможливо. Тому колишньому воїнові став у пригоді інтернет-маркетинг. Чоловік придбав фотоапарат з можливістю відеозйомки для гідної презентації своїх досліджень.

Далі потрібно було визначитися з отриманням земельної ділянки під майбутню ферму.

– В Одесі з отриманням землі великі проблеми, – пояснює Микола. – А мені потрібні ділянки і під будинок, і щоб поруч були два гектари для ведення сільськогосподарських робіт. Це нестандартне господарство. Тут повинні рости культури з різними термінами дозрівання, тому необхідний постійний догляд. Для початку довелося орендувати землю в Кілійському районі за 230 км від Одеси. Зрештою зміг отримати необхідну ділянку на півострові. Плануємо організувати поселення ветеранів АТО з п'яти осіб. Організуємо «територіальну оборону» і туристичний бізнес: рибальство, бджолярство. Словом, варіантів багато.

Пермакультура – це ціла філософія. Її назва означає влаштування сільського господарства, що спроможне саме себе регулювати в гармонії з природою

Два місяці знадобилося Миколі для створення таблиці сумісності рослин, які можна висадити на пермакультурній фермі. Потім розробляв карти районування

елементів ферми і рослин. В Україні є новатор Володимир Розум. Він придумав грядки-годівниці, які тепер широко використовують у всьому світі. Так, потрібно вирити V-подібну яму, туди закласти все, що потрібно рослинам, і воно там «працює» – бур'яни, черв'яки, мікроорганізми. А з боків щільно висаджують рослини. Це дає хороший результат.

Наприклад, цибулю слід садити з вівсяним коренем – він відлякує цибульну муху, тому не потрібно нічим обробляти рослини від цього шкідника. Крім того, цибуля добре почувається у сусідстві з полуницею, помідорами і салатом. А от липа відмінно ладнає з усіма фруктовими. Липа на ділянці потрібна і для того, щоб було з чим чай заварити, і бджолам було чим поживитися.

Микола ділиться планами, демонструє карту і таблицю сумісності рослин. На карті чергуються ряди винограду і цибулі, часник і полуниця в міжряддях. Вони одне одному допомагають зростати. Виноград, горох і цукровий буряк теж добре разом ростуть. Відмінне рішення – вирощувати в саду гриби. Є таке явище мікориза – симбіотичне співіснування грибів і коренів рослин. Грибниця розростається на відстань до ста метрів. І якщо дереву не вистачає вологи, то гриби будуть тягнути вологу звідти до коріння дерева.

Тварин і птахів фермер планує розмістити в саду, щоб їм було де гуляти. Біля виходу до води мешкатимуть качки. Для птиці передбачено переносну огорожу, щоб можна було змінювати місця її утримання. Крім цієї живності, фермер хотів би ще завести сову, щоб вона регулювала чисельність популяції мишей на городі.

Різноманітність культур, які Микола планує вирощувати, корелюється зі списком продуктів людського харчування. Він підрахував, що двох гектарів вистачить, аби забезпечити здоровою їжею протягом року 16 осіб. Тож збирається запропонувати матеріали свого проекту для користування іншим. Адже чимало учасників АТО отримують земельні наділи і також не проти облаштувати пермакультурну ферму. Тим паче, що таке землеробство повністю відновлює природу.

Реалізувати проект нашому героєві допомагатиме родина. У Полтораків дві дочки – Катруся і Наталка. Вони навчаються в школі. Їхній брат Нестор піде наступного року до першого класу. А наймолодшому Богданчику нещодавно виповнилося три рочки.

Раніше вся родина мешкала в квартирі площею 18 м^2, з яких житлова площа становила лише 8. Аби організувати простір, Микола придумав власну конструкцію розкладних ліжок. У дівчаток кожен день траплялися «баталії» за право першою сісти за робочий стіл, щоб робити уроки. Але завдяки благодійному фонду «На благо Одеси» і його керівнику Теймуразу Нішніанідзе сім'ї пораненого бійця виділили квартиру. В майбутньому Микола планує на літо забирати діток на природу, на ферму, а восени повертатися в Одесу до початку навчального року.

– Мені дуже пощастило з дружиною, – резюмує Микола. – Вона підтримує мене. Більшу частину рослин посадила моя Ліля. Синові Нестору дуже сподобалося возитися з насінням. Уже з яблук насіння збирає, замочує. Тож це справа родинна.

Програма бізнес-навчання «Новий відлік» для демобілізованих військовослужбовців у Одесі діє вже два роки. Вона будується в межах освітнього проекту для підприємців-початківців Impact Academy, що реалізує команда креативного простору Impact Hub Odessa за підтримки Міжнародного фонду «Відродження», благодійного фонду «Карітас Одеса» Української греко-католицької церкви та асоціації підприємців Одеси.

Impact Hub Odessa об'єднує багатьох активних бізнесменів регіону. Чимало його випускників отримали міні-гранти на реалізацію таких проектів, як таксі для людей з обмеженими фізичними можливостями, чебуречна, вирощування агрокультур, скеледром, агентство дитячих свят, продукція ручної роботи тощо.

Євгеній СИЛКІН

«ПЕРЕХРЕСТЯ БАЛУ»:

Артобстріли, танкові атаки, оточення, відхід... У ці бої під Дебальцевим у лютому 2015 року їм доводиться повертатися знову і знову. Бійці, які стримували супротивника на перехресті Нікішине-Чорнухине-Фащівка-Дебальцеве, тепер захищають свій блокпост дещо в іншій іпостасі. Герої АТО стали героями документального фільму «Перехрестя Балу», зйомки якого ведуться сьогодні. Тепер у них є можливість раз у раз дублювати епізоди. А тоді була лише одна спроба. І її ціною могло стати чиєсь життя...

ДУБЛІ ПРАВДИ

Стрічка стане продовженням серії документального кіно про захисників України, яку готує Міжнародний продюсерський центр «Форпост» за підтримки Держкіно, Міноборони, Держприкордонслужби та Нацгвардії. Режисер фільму Євген Коваленко розповідає, що цей жанр виключає художній вимисел, тому перед глядачем постануть цілком реальні події, правдива історія подвигу живих воїнів і полеглих героїв – простих українських чоловіків, які в час небезпеки стали на захист Вітчизни та свого народу.

Таксисти, підприємці, вчителі зустрілися на фатальному роздоріжжі. Війна звела цих людей на перехресті, яке змінило їх раз і назавжди. Що визначало їхні вчинки та рішення? Як гартувалися воїни на одному з найзапекліших блок-

постів України? Як народжувалася справжня бойова родина, коли брат за брата стоїть? Відповіді на всі ці запитання і має дати фільм «Перехрестя Балу».

Знімальний процес розпочався в річницю загибелі офіцера 11-го батальйону територіальної оборони «Київська Русь» капітана Ільгара (Ігоря) Багірова із позивним «Балу».

Азербайджанець за походженням і вірний син України мав кремезну статуру та добру вдачу, чим нагадував побратимам ведмедя з мультфільму «Мауглі» – Балу. Так за ним і закріпилося це ім'я. Майже водночас із тим блокпост «Київської Русі», який раніше мав назву «Хрест» або «Дебальцівський хрест», воїнське братство охрестило «Балу».

Колоритний воїн заслужив на таку славу. Як Багіра та Балу зухвало вступили в бій з бандерлогами, так і він відчайдушно вів боротьбу з російськими окупантами. Траплялося, що Балу зверху на броні танка контратакував «сепарських мавп», щоб бачити тих, які залягли, і не дати їм піднятися вдруге. Він і загинув, як герой. Розвідгрупа під керівництвом Балу натрапила на сигнальну міну. Українських бійців оточили місцеві «казаки» з пропозицією здатися. Але капітан підірвав гранату, щоб забрати із собою на той світ ще кількох проросійських зайд...

У процесі роботи над фільмом знімальна група працювала на Київщині, Вінниччині, Волині та Закарпатті – там, де жили та служили бійці «Балу». Один з епізодів фільмували в Карпатах – у районі гори Маківка, де за 100 років до дебальцівських подій січові стрільці зупинили просування російських загарбників на Захід.

З настанням весни розпочалися зйомки масштабних сцен. У них будуть показані останні дні існування блокпоста. У лютому 2015 року, ще до настання режиму припинення вогню, ворог артилерією, танками, піхотою кілька разів намагався заволодіти цією ділянкою. Не вдалося. Поставивши в Мінську підпис про перемир'я та відведення важкого озброєння, російсько-терористична банда одразу ж перекинула численні сили в наступ на Дебальцеве. Блокпост «Балу» одним з перших прийняв удар. Бійці 128-ї гірсько-піхотної та 30-ї механізованої бригад разом із прикордонниками тримали кругову оборону. Вони мужньо відбивали танкові атаки із чотирьох боків і всупереч ворогу в переважній більшості вижили. Навіть примудрилися захопити екіпаж російського танка Т-72Б.

Сьогодні територія, де знаходився блокпост «Балу», тимчасово непідконтрольна українській владі.

Схоже перехрестя знімальна група знайшла на полігоні в Гончарівську, що на Чернігівщині.

Керівництво полігона, офіцери та солдати 1-ї окремої гвардійської танкової бригади із розумінням поставилися до кіногрупи. Дехто з них навіть пішов на жертви. Так, під час зйомок контрактник Анатолій Білик «за спасибі» погодився віддати «на розстріл» свій старенький «жигуль» і сам зіграв в епізоді фільму, де прихильники «руского міра» розстрілюють «копійку» з пенсіонерами. Цей випадок у реальності стався саме перед відходом сил АТО з Дебальцевого.

Фрагменти блокпоста відтворили на полігоні за допомогою героїв фільму – реальних бійців, які обороняли «Балу».

У процесі зйомок блокпост поступово знищувався. Усе відбувалося, як у ті часи...

Усередині лютого 2015-го на блокпосту вже не було ефективних протитанкових засобів – ворог знищив СПГ та «Фаготи». Тому воїнам-захисникам доводилося відганяти танки за допомогою «Мух» та РПГ-7.

Один з акторів – боєць Юрій із позивним «Сепар», розповідає: «Калічили ми тоді ті танчики. Триплекси били, щоб вони осліпли, башні клинили».

Невисокий, худорлявий чоловік не тікав від панцерників, а, навпаки, полював за ними. Згадує, що якось в один з танків вистріляв вісім «Мух» та зробив два постріли з РПГ-7. Ворожий панцерник утік, а разом з ним і піхота. І це на той момент було головним.

– Вони думали, що з ними воюють натовські спецпризначенці, а в нас просто не було вибору, – ділиться спогадами боєць Олег Венгер. – Терористи розраховували, що їхній артобстріл і бронетехніка заженуть нас у бліндажі. Але ми зайняли позиції за мішками з піском, у ярах. І коли пішла ворожа піхота, «гостинно» зустріли її, відганяючи назад. Така участь чекала і ворожу бронетехніку. Ми знали, за що боролися.

Цікавою виявилася розповідь воїнів про реальні чудеса, які з ними трапилися на тому перехресті. Згадують, що коли були вже майже в оточенні, без зв'язку, під нищівними обстрілами та атаками, між життям і смертю, вдома за них молилися в усіх церквах. І це допомогло. Ворожі танки блукали і застрягали. А одного разу у відповідальний момент у стволі російського панцерника заклинив снаряд. «Це малоймовірно», – заперечили танкісти, слухаючи розповідь захисників блокпоста. Але стався випадок кардинально змінив їхню думку. Це було під час зйомок. На стрільбищі поряд з блокпостом теж заклинив снаряд. Цікавий збіг...

А стосовно зйомок фільму Олег Венгер дуже влучно сказав, що таке документальне кіно, як «Перехрестя Балу», б'є правдою по російській брехні, демонструючи світові реальні події в Україні. Щоб потім ворог не переписав історію, не перевернув усе з ніг на голову, як це робить Кремль, називаючи українських героїв бандитами та ворогами народу. Тож місія в кіногрупи важлива. Зйомки тривають.

Олег БОЙКО
Фото Сергія СКИБИ

Ветеранам монгольського іга приготуватися!

НА ВАС ЧЕКАЮТЬ У КРЕМЛІ!

Конкурс «Євробачення-2017», проведений у травні в столиці нашої нескореної України, для нас найважливіша подія життя, яку обійти увагою не сміємо. Зрештою це ж наш видатний український кінорежисер Леонід Биков у фільмі «В бій йдуть лише «старики» проголосив:

— Кто сказал, что нету места песням на войне?

После боя сердце просит музыки вдвойне!

До речі, абсолютно не сумніваємося, що деяких віслюків, запряжених у таратайку «русского мира», тричі трясця візьме і двічі об залишки донецького асфальту гепне від визнання Леоніда Бикова українським режисером. Український він, гепнуті, український. Це він, уродженець Донеччини, устами капітана Титаренка нагадав тодішнім, та й майбутнім також, «обьеденителям (від слова «об'їдати») русскоговорящих земель: *«Ми сьогодні над МОЄЮ Україною літали!»*

Це він створив один з найкращих у світовій історії фільм, де немає жодного слова про «непобедимую русскую армию» і ніхто не співає «А я в Россию, домой хочу». Хочеш — топай, хто тримає?

Це він, українець з російським прізвищем, показав світові справді братню інтернаціональну ескадрилью, об'єднану однією метою: знищенням фашизму. Щоправда, не було там бурятів. Ну що вдієш, мабуть, передчував Леонід Федорович, що буряти літатимуть над його Україною на тракторах, знайдених у донецьких шахтах — якраз під кістками скинутих туди гестапівцями патріотів.

Цікаво, в Росії ще не заборонили цей фільм? Адже сьогодні всім

EUROVISION

«от Москвы до самых до окраин» відомо, що кілок у тім'я нацизму забили не якісь там узбецькі «Ромео» з «Молдованками». І тим паче не «хохли-маестри». Який там українець Берест, який грузин Кантарія! Спитайте в будь-якого обвішаного алюмінієвими «золотими зірками» «ветерана», котрий (за віком) побіг захищати Сталінград, навіть не дочекавшись, коли нянечка у дитсадку його після горщика підітре, хто такий росіянин Єгоров. Він вам що скаже? Еге ж, сусід по дачі, в ліпшому разі.

«Липовий ветеран»

Це син полка НКВС Вовчик Путін, збиваючи по дорозі плювками німецькі і японські «месери», піднявся на двоголовому горобці до купола рейхстагу і приколов там колорадську стрічку! Знизу пострілами з маузера його підтримував маршал Жуков. Маршал потім хотів цей епізод навіть у своїх мемуарах описати, але йому американський госдеп в особі Микити Хрущова заборонив. Навіть не заборонив, а попросив вказати, якого роду-племені юний герой. Шукав маршал, шукав... Ну ніяк метрика юного героя з мордою його ж таки обличчя не збігається. Немає в багатонаціональному СРСР такої національності, яка на вузенькому лобі Вовчика Путіна вимальовується. В платяній шафі – є. Бліда міль називається. А серед людей – немає. Довелося вигадувати казку про Кантарія з Єгоровим...

Але правда одного дня нарешті перемогла. Саме цей День Побєди росіяни і святкують, поки інші скорботно відзначають День пам'яті та примирення, вшановуючи жертв Другої світової війни.

«Поранено 46 мільйонів 250 тисяч. Повернулися додому з розбитими черепами 775 тисяч фронтовиків. Однооких – 155 тисяч, сліпих – 54 тисячі. З покаліченими обличчями – 501342. З кривими шиями – 157565. З розірваними животами – 444046. З пошкодженими хребтами – 14324. З пораненнями в районі таза – 630259. З відірваними статевими органами – 28648. Одноруких – 3 мільйони 147. Безруких – 1 мільйон 10 тисяч. Одноногих – 3 мільйони 255 тисяч. Безногих – 1 мільйон 121 тисяча. З частково відірваними руками і ногами – 418905. Так званих «самоварів», безруких і безногих – 85942»

Це — з абсолютно секретної записки маршала Конєва Політбюро. Скільки вбито — ніхто не знає й досі.

— *Зато мы фрицам дали!* — радісно захлинаються коктейлем зі слини навпіл з «бояришником» правнуки козаків отамана СС Краснова. — *Можем повторить!*

І весь травень базари Росії і окупованих нею українських територій були завалені ковбасою, обмотаною колорадськими стрічками для відбиття гнилого запаху, ляльками «Ветеран надувной» і (це не жарт!) «подарунком з Криму»: *«Вежливая мочалка для вежливых людей. Вежливо очистит вашу...»* з фото якогось камуфльованого довбня під пекучим кримським сонцем.

Ну, дати можна по-різному, це від пози залежить. А ось «повторим» ні німці, ні інші колишні союзники по Другій світовій вже не витримають, це точно. Насилу відкашлялася закопчена Європа після героїчного походу плавучого паротяга «Ад. Куз.» до берегів Сирії і навшпиньки назад. Насилу знайшла одного на весь білий світ божевільного психіатра, який погодився пояснити, що означає будівництво під Москвою за 20 мільярдів рублів (350 мільйонів доларів!) фанерного рейхстагу і штурм його юноармією під командуванням генерала Шойгу.

І тут ми знову перейдемо до «Євробачення». Якби його влаштовували ми (журнал «Військо України»), то перше місце посіла б давня пісенька про один капіталістичний рефрижератор, який потрапив у таку собі бурю і потопив ботик під назвою «Калуга». Її автор (кажуть, то був Юрій Візбор) майже 50 років тому запитував:

— Так на фига ж вы ботик потопили?
На нем был новый-новый грамофон,
И портрет Эдиты Пьехи,
И курительный салон.

Нещодавно цю пісеньку було проілюстровано. Турецька берегова охорона повідомила про зіткнення в Чорному морі поблизу Стамбула російського військового корабля «Лиман» з вантажним судном «Ашот-7», яке перевозило худобу і йшло під прапором африканської держави Того. «Лиман» отримав пробоїну й моментально затонув. Також повідомлялося, що «Ашот-7» перевозив кілька тисяч баранів, але це, схоже, помилка. Барани, швидше за все, були на «Лимані». Стопудово мали там і грамофон. Адже корабель був розвідувальний, трубою того грамофона він і прослуховував турецькі береги. Але на момент зіткнення гордість російського флоту виявилася сліпою і глухою, бо, по-перше, був туман, а в тумані, як відомо кожному російському

швидкими темпами перетворюється з індустріального на аграрний регіон і, можливо, скоро дійсно зможе десь там «усіх годувати». Якщо до того часу саме не загнеться від протухлої російської «гуманітарки». То ж допомагаємо, чим можемо, хоча України вже немає, розпалася. Пам'ятаєте, пан отаман

Фахсафлоуї – затока в Ісландії, яка у війні зберігала нейтралітет

флотоводцю, навіть через грамофонну трубу нічого не видно, а по-друге, прилад використовувався за прямим призначенням: екіпаж крутив на ньому платівку з народною піснею про те, як «вышел в степь донецкую парень молодой».

Ця пісня також могла б посісти гідне місце в нашому пісенному конкурсі. Якщо з допомогою машинного перекладача її перекласти українською, а потім знову російською, то можна отримати цікавий текст на кшталт: *«...был пацан, да весь вышел. В степь донецкую — на полметра вглубь»*. Бо це пісня про справжнє, а не вигадане росіянами «мижбрати». Росія постачає ОРДЛО напівфабрикати, а ВСУ успішно переробляє їх на повноцінне добриво. Адже ОРДЛО ДиРи Сашко Захарченко авторитетно пообіцяв це російському телебаченню? То 3 травня відведений ним термін сплив. А 9 травня, сидячі на балконі в заростях конопель, Сашко святкував подвійний День

Побєди, ділячись з кимось, здалеку схожими на журналістів, спогадами про те, як його прабабка *«прошла Освенцим, Бухенвальд и РЕЙКЬЯВИК»*. Ясна річ, «можем повторить» щодо «пройти Рейкьявик» ніхто б не відмовився, навіть юний герой Вовчик Путін. Принаймні це не Гаага. Але там перелякалися конкретно! Відомо ж, що колишнім бранцям концтаборів Німеччина виплатила чималі компенсації, то чи не доведеться тепер Ісландії платити прабабці пана отамана? Бо Захарченко – хлопець жаркий, він дорогою на Лондон може свою тачанку і до південного берега затоки Фахсафлоуї завернути. І святкуватиме третій День Побєди. Якщо, звичайно, зможе вивчити назву затоки.

А тим часом на Московії розглядають питання щодо святкування Дня звільнення від татаро-монгольського іга. На жаль, нам невідомо, коли це вони встигли звільнитися самі від себе, та все ж таки ветеранам Великого стояння на річці Угрі радимо приготуватися! На вас чекають у Кремлі!

Олег ЯНОВСЬКИЙ

УКРАЇНСЬКА КРОВ «ЧЕРВОНОГО ТЕРОРУ»

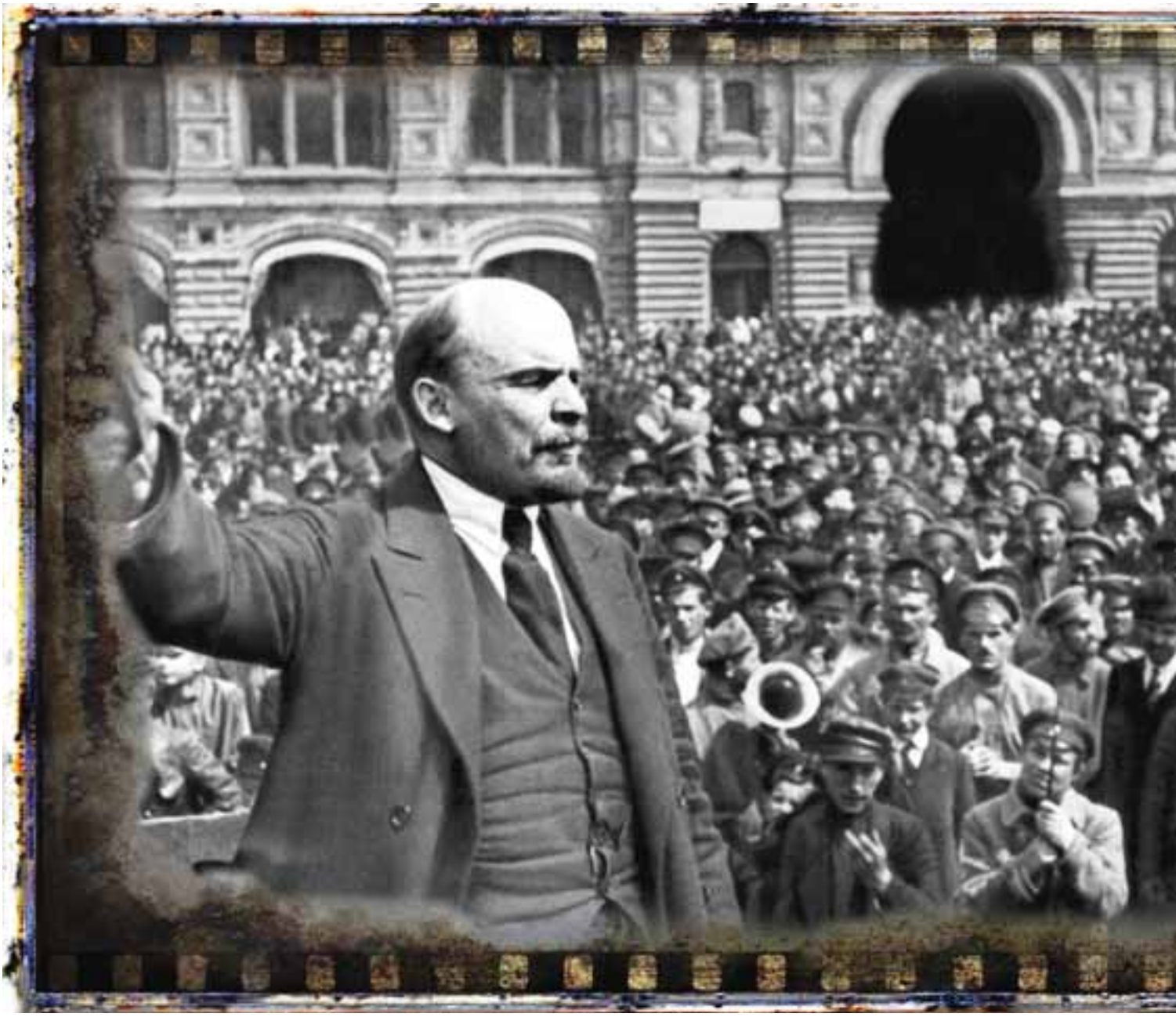

Насильство та жорстокий терор були основними методами утвердження радянської влади на українській землі. Початок злочинам проти людяності поклали Володимир Ленін та його найближче оточення: вже під час першої окупації України «визволителі» приступили до встановлення «революційного порядку», яке супроводжувалося масовим нищенням людей. Відтоді на багато років в антинаціональній за своєю природою радянській державі холоднокровні вбивці стали вершителями людських доль. Сталінські репресії занапастили мільйони українців

Криваві вакханалії почалися в січні 1918 року – одночасно із вторгненням червоноармійської орди Муравйова. Арешти і позасудові розстріли політичних опонентів стали звичним явищем. При цьому дії росіян вирізнялися середньовічною жорстокістю. Наприклад, у Полтаві та Кременчуці священослужителів саджали на палю, а у Катеринославі їх розпинали і забивали камінням. У це важко повірити, але є документальні підтвердження цих злочинів.

У грудні 1818 року – перед черговим походом на Київ – контрольований Леніним «робітничо-селянський уряд України» створив Всеукраїнську надзвичайну комісію (ВУНК). Її головою призначили Ісаака Шварца. Свою криваву роботу чекісти почали відразу після окупації російськими військами Харкова. Незабаром їм на підтримку прибула «група товаришів» на чолі з М. Лацісом, який перед відрядженням до України писав:

«Не шукайте під час слідства матеріалів і доказів того, що обвинувачений діяв ділом або словом проти радянської влади. Перше запитання, яке ми повинні йому поставити, – до якого класу він належить, якого він походження, виховання, освіти чи професії. Ці запитання й повинні визначати долю обвинуваченого. У цьому – зміст і сутність «червоного терору».

Зважаючи на такий світогляд цього покидька, з його приходом і розпочався «червоний терор» – коли людське життя не було варте і щербатої копійки.

«Не шукайте під час слідства матеріалів і доказів того, що обвинувачений діяв ділом або словом проти радянської влади. Перше запитання, яке ми повинні йому поставити, – до якого класу він належить, якого він походження, виховання, освіти чи професії. Ці запитання й повинні визначати долю обвинуваченого. У цьому – зміст і сутність «червоного терору»

Протягом 1918 року на територіях, підконтрольних більшовикам, діяли губернські, повітові і транспортні відділи ЧК, а в підрозділах Червоної армії – військові підрозділи ЧК, перейменовані 1919-го в особливі відділи. Їхню діяльність координувала Всеукраїнська надзвичайна комісія, маючи у своєму розпорядженні навіть війська!

Чимало злочинів, які скоїли «вірні бійці партії» протягом 1918-1920 років, було задокументовано.

Одними із наймасовіших стали розстріли в Києві 1919-го, коли знищили більше 12 тисяч осіб. А загалом у ці роки їхніми жертвами стали понад 50 тисяч людей!

У своїх репресивно-каральних діях ВЧК використовувала заручників: таку практику заснував і активно підтримував народний комісар внутрішніх справ Григорій Петровський, пам'ятники якому до недавнього часу стовбичили по всій Україні, а одне з міст-«мільйонників» носило його ім'я...

Існували і так звані відповідачі: серед населення відбирали осіб, яких зобов'язували інформувати більшовицькі органи про зв'язки місцевих жителів з «антибільшовицькими елементами». У разі недонесення їх теж репресували, як і заручників. Ось що писав у своєму листі до керівника більшовицького уряду України Християна Раковського письменник Володимир Короленко:

«Обстановка цих страт спричиняє просто моторошність. Уночі людей привели до виритих на цвинтарі могил, поставили на дошку і почали розстрілювати. Вони падали в яму і їх закопували землею, можливо, ще живих...»

У 1920-1921 роках – після чергового захоплення Криму – почалися масові страти «ворогів революції». Збереглися свідчення про те, що біля Ялти розстрілювали навіть медсестер із місцевих оздоровниць,

а інвалідів везли до місця знищення на інвалідних візках!.. При цьому більшовики друкували в місцевих ЗМІ списки страчених. Так, в «Известиях временного севастопольского ревкома», датованих 28 листопада 1920 року, з'явився перший список із 1634 страчених, а вже 30 листопада ця ж газета надрукувала список з прізвищами 1202 осіб. І в першому, і в наступному значилися близько 200 жінок. Загалом протягом першого тижня панування в місті нелюди розстріляли понад 8 тис. осіб.

Сьогоднішні прокремлівські російські історики намагаються переписати історію українсько-російських стосунків на початку минулого століття. Особливо ті сторінки, які свідчать про криваві злочини, які вчинили росіяни. Але, перефразовуючи відомого класика, скажемо так: архіви теж не горять. А в них зберігся звіт вже згадуваного Лаціса, де зазначено, що за сім місяців 1919-го було розстріляно 8389 людей. При цьому ув'язнено: в концтаборах 9496 осіб, у в'язницях — 34334; взято в заручники 13111 осіб і «просто» арештовано 86893. При цьому кат вважав, що його поплічники діють досить гуманно щодо ворогів:

«Якщо можна в чомусь звинуватити чекістів, то це в недостатності застосування розстрілів».

За масові вбивства – орден Леніна!..

Архіви донесли до нас правду не лише про страшні злочини російських більшовиків на нашій землі, а й імена конкретних злочинців, під орудою яких їх чинили. Степан Саєнко – один із них.

Його «талант» садиста особливо проявився у другій половині 1919 року – після того, як більшовики окупували Харків. Захопивши місто, вони відразу ж взялися за «наведення порядку і боротьбу з контрреволюціонерами». Тож створили табір для утримання заарештованих. Він був розташований у будівлі колишньої царської в'язниці і за своїм облаштуванням дуже нагадував концентраційний. За свідченнями історика Семена Волкова, тут розстрілювали по 40-50 осіб. Щодня. Без суду та слідства.

Особливим звірством вирізнявся Степан Саєнко – комендант Харківської ЧК. За свідченнями тих, кому пощастило вижити, перед розстрілом людей цей кат полюбляв усіляко з них познущатися. Наприклад, роздягав своїх жертв і кілька годин тримав на лютому морозі. А ще – особисто колов ножем, прирікаючи на мученицьку смерть. Траплялися випадки, коли з живих людей знімали шкіру...

Ось як описує один з «подвигів» Саєнка очевидець, який дивом вижив:

«П'яний чи накокаїнений Саєнко з'явився о 9-й годині вечора. У супроводі колишнього штабс-капітана Клочковського. Саєнко наказав Пшеничному, Овчаренку і Білоусову (заарештовані. – Прим. С. З.) вийти у двір і там почав рубати й колоти їх. Закінчивши вбивати цих людей, повернувся до нашої камери весь закривавлений і зі словами:

«Бачите цю кров? Так буде з кожним, хто піде проти мене і революції...»

Концтабір мав ще й «філії» у підвалах кількох будинків. У них розстрілювали приречених. Коли вони падали, їх присипали землею, а наступного дня на тому ж місці розстрілювали інших. Їх теж присипали землею і так доверху. Деяких жінок розстріляли тільки тому, що ті не приймали залицянь червоноармійців!.. У підвалах знаходили розіп'ятих та пригвинчених до підлоги людей.

Жорстокістю до «ворогів революції» Саєнко вирізнявся і після закінчення бойових дій. Чутки про це дійшли до вищого керівництва. Тож для розслідування до Харкова прибув один із очільників ГПУ (Головне політичне управління – нащадок ВЧК) Станіслав Реденс, який наказав його заарештувати. Але вже за кілька днів Саєнко опинився на волі: його лише звільнили з роботи. Та не забули. Спочатку він очолював машинобудівний завод, а потім керував швейною фабрикою, був членом бюро Дзержинського райкому партії. Після війни став пенсіонером союзного значення і був нагороджений орденом Леніна!.. А також став почесним громадянином Харкова, зустрічався з піонерами й комсомольцями, проводячи з ними «патріотичну роботу»!..

Влітку 1973 року в одній з міських газет з'явився некролог. «Група товаришів» сповіщала про смерть «вірного ленінця, борця за радянську владу на Україні». Поховали його на центральній алеї одного з міських кладовищ...

Історія України в «родині братніх народів», де «старшим братом» був російський, це історія масових вбивств українців, плюндрування нашої землі різними саєнками та іншими покидьками. Відрадно, що сьогодні наша країна, суспільство очищаються від компартійно-чекістської темряви, яка знищила мільйони людей. Адже лише морально й духовно очистившись, можна будувати своє майбутнє – майбутнє своїх дітей.

Сергій ВАСИЛЬЄВ

«НЕ ЗА ТАКЕ

За часів СРСР, особливо напередодні 9 травня, телебачення переконувало населення майже 300-мільйонної країни в тому, що «ветерани війни оточені увагою партії і уряду». А щоб у почутому ніхто не сумнівався, показували щасливчиків, які отримували з рук партфункціонерів ордери на квартири, автомобілі. У людей виникало враження, що кожному старому солдатові дійсно живеться, як варенику в сметані. Та чи так це було насправді?

– У 70-ті-80-ті роки колишні фронтовики отримували пенсії, користувалися певними соціальними пільгами, – розповідає Костянтин Гречкосій – ветеран Другої світової, інвалід I групи. – А ось раніше, особливо за часів Сталіна і навіть Хрущова, ми не жили, а виживали. Скажу більше: хлопці, з якими я захищав Сталінград і брав Берлін, тоді вижили. А повернувшись додому, передчасно пішли з життя, не витримавши таких моральних знущань...

5 червня 1941 року Рада народних комісарів СРСР ухвалила постанову «Про пенсії та допомоги особам вищого і середнього начальницького складу надстрокової служби, спеціалістам рядового складу надстрокової служби та їхнім сім'ям». З чим була пов'язана поява цього документа? На думку деяких істориків, він з'явився тому, що Сталін планував напасти на Німеччину і, розуміючи наслідки, наполіг на його ухваленні. Та Гітлер випередив його. Отже, постанова все ж знадобилася. Та коли в переможному 1945-му з фронтів почали повертатися поранені солдати й офіцери, претендуючи на статус інваліда і відповідні грошові виплати, влада злякалася. Адже грошей на них катастрофічно не вистачало: кошти витрачали не лише на відбудову зруйнованих міст і сіл, промисловості, а й на створення новітньої зброї, зокрема, ядерної бомби. А також на допомогу комуністичним режимам, які запанували у країнах Східної Європи.

За інформацією Наркомату соціального забезпечення Української РСР, на 1 січня 1946 року чисельність інвалідів рядового, сержантського і старшинського складу становила 401030 осіб. Серед них інвалідів I групи – 7399 осіб, II – 167110 і III – 226532.

ЖИТТЯ МИ ВОЮВАЛИ...»

Найбільше їх було зафіксовано у вересні 1946 року – 616 тисяч. Починаючи з жовтня, «армія» інвалідів почала неухильно зменшуватись. І не тому, що люди виліковувалися, стаючи повносправними: на них економили гроші й тому позбавляли цього статусу. При цьому колишніх фронтовиків поділили на дві категорії: тих, хто проживав у місті, і тих, хто мешкав у сільській місцевості. Перші отримували 300 карбованців, другі – 250...

– Хтось вирішив, що нам, селянам, і так солодко живеться, – обурено згадує Костянтин Власович. – А нам ой як не солодко було! Адже в багатьох не залишилося навіть хат, німці спалили чи зруйнували їх під час бойових дій, і вчорашні солдати змушені були жити в землянках.

Для того, щоб не викликати роздратування фронтовиків, влада намагалася діяти хитро. Політбюро ЦК КП(б)У всю відповідальність за «надмірну кількість інвалідів» переклало на лікарсько-трудові експертні комісії (ЛТЕК), звинувативши їх у тому, що вони надають групу інвалідності «кому завгодно». У Москві «молодших товаришів» похвалили за таку «хитромудрість». При цьому в органах і установах, які опікувалися соціальним захистом населення, провели чистку: посади очільників там обійняли «надійні, правильно мислячі товариші», як писав у своєму звіті один із тодішніх партійних керівників Хмельниччини. Саме завдяки «мислячим товаришам» протягом 1946-1947 років статус інваліда втратили близько 200 тисяч фронтовиків.

250-300 карбованців у перші повоєнні роки нічого не вартували. Для порівняння: чоботи в ті часи на базарі коштували майже три тисячі карбованців. І людям доводилося перебиватись з хліба на воду. А 1948-го інвалідам-колгоспникам їх узагалі припинили виплачувати. Коли Костянтин Власович поїхав за поясненнями до райкому партії, там йому відповіли: «Дякуй, що живим залишився, а не грошей вимагай...»

Згодом влада дійшла і до містян – інвалідів III групи, відібравши й у них пенсію. Точніше, її виплату переклали на фонди соціального страхування підприємств, більшість яких ледве животіли.

Тому, попри на поранення і контузії, люди вимушені були працювати. За словами Костянтина Власовича, фронтові друзі якого жили в Києві та Харкові, а він їх провідував, інвалідів на пристойну роботу брали неохоче, пропонували малокваліфіковану і малооплачувану. Тож багато хто з них мав трудитися в умовах, які вкрай негативно позначались на їхньому й без того підірваному здоров'ї. Найбільше проблем із працевлаштуванням мали жителі Харківської, Ворошиловградської, Дніпропетровської, Миколаївської та Одеської областей.

У повоєнний час деякі країни допомагали нам продуктами харчування, одягом тощо. Зокрема Канада. Після прибуття до СРСР допомогу розподіляли по республіках. Чи брали до уваги кількість фронтовиків-інвалідів, які в них проживали, невідомо. Але відомо, що спочатку весь крам осідав на складах. А першими їхніми відвідувачами були представники радянсько-партійного естеблішменту: працівники райкомів партії і комсомолу, НКВС, прокурори та інші «шановані люди». Після того, як вони, їхні дружини та інші

Не маючи даху над головою, чимало вчорашніх вояків жили в кочегарках, підвалах і напівпідвальних будівлях, а то й на вокзалах, звідки їх виганяла міліція

родичі відбирали собі те, що їм подобалося, рештки надходили в розпорядження фронтовиків. Але, цих рештків, яким ті були дуже раді, не вистачало. Тому міські базари, інші місця масових скупчень людей кишіли каліками, котрі, щоб не померти з голоду і хоч якось одягтися, жебракували.

Чи знала про існування цих людей влада? Звісно, що знала. Та допомогати їм не надто поспішала. Розумію, що держава була обтяжена багатьма іншими проблемами, зокрема відбудовою заводів і фабрик, вщент зруйнованих фашистами. Проте – за бажання – могла і більше подбати про своїх рятівників. Та кремлівські вожді не хотіли знати й чути про безногих і безруких солдатів. Вони їм вже не потрібні були.

Як викорінювали і запобігали жебрацтву добре пам'ятає киянка Анастасія Воронок.

– Якось йшла повз Подільський базар і почула крики людей, – згадує Анастасія Пилипівна. – Підійшовши ближче, побачила кілька критих брезентом вантажівок і зо 30-40 військових. На моїх очах вони хапали людей, у яких не було руки, ноги, а то й узагалі безногих, і закидали в машини. Хто намагався пручатись, того відразу починали лупцювати, усіляко обзиваючи. Якийсь дядько, якого тягнули до вантажівки, розстебнув піджак, і всі побачили, що його груди увішані бойовими орденами. Та це аж ніяк не подіяло на «вояків». В міру заповнення машини від'їжджали в невідомому напрямку. Більше там інвалідів я не бачила.

До речі, ті інваліди, які мешкали в селах, зобов'язані були сплачувати сільськогосподарський податок: родини інвалідів I і II груп сплачували 50 відсотків, а III – стовідсотково.

Розповідаючи про досягнення щодо соціального захисту інвалідів війни, радянська влада лицемірила. Адже ці люди до кінця своїх днів отримували мізерні пенсії, чимало тисяч з них, проживаючи у вкрай поганих умовах, так і не дочекалися власного даху над головою. Тож мусили задовольнятися формальними виявами любові й поваги до них з боку можновладців, особливо напередодні святкування Дня перемоги. Не маючи даху над головою, чимало вчорашніх вояків жили в кочегарках, підвалах і напівпідвальних будівлях, а то й на вокзалах, звідки їх виганяла міліція. Не знайшовши підтримки в місцевих керівників, найбільш сміливі зверталися по допомогу і до перших осіб держави. Ось що писав один із колишніх фронтовиків Микиті Хрущову – тодішньому партійному керівникові радянської України:

«Вибачте, що пишу Вам, а не до місцевої влади звертаюся. Річ у тому, що ні вимог, ні прохань, ні навіть благань вона не сприймає. Мені ще й девятнадцяти немає, а довелося перебачити все: і гуркіт гармат, і голод, і холод, і нужду зі смертю. У 1943, не маючи й сімнадцяти, я став воїном РСЧА. Тепер моє тіло прикрашають шість ран, якими я пишаюся.

Наш будинок зруйнований, а та халупа, яку ми збудували і живемо в ній, схиляє до самогубства. Ходжу в старому одязі з госпіталю. Звертаюся до знам'янського начальства вже протягом десяти місяців і завжди чую одне і теж: «ні» або «якщо буде, то дамо». Живу на 300 грамів хліба. Пішов у міськком партії, а там перший секретар т. Бразкевич сказав: «У нас нічого немає, можете йти...».

Архіви партійних і господарських органів УРСР зберігають сотні таких листів. Вони – німі свідчення «піклування» радянської влади і «рідної партії» про рятівників країни.

Сергій ЗЯТЬЄВ

Відскануй своїм смартфоном QR-code

ЗБРОЯ ТА БЕЗПЕКА

XIV МІЖНАРОДНА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВИСТАВКА

10-13 ЖОВТНЯ 2017

Україна, м. Київ

Міжнародний виставковий центр

Генеральний інформаційний партнер

Генеральний медіа-партнер

Інформаційний партнер

Технічний партнер

МІЖНАРОДНИЙ ВИСТАВКОВИЙ ЦЕНТР

Україна, м. Київ, Броварський проспект, 15

станція метро «Лівобережна»

+38 (044) 201-11-63

zbroya@iec-expo.com.ua

www.iec-expo.com.ua, www.мвц.укр, www.tech-expo.com.ua

viysko.com.ua

ЧИТАТИ – ЩОБ ЗНАТИ,
ЗНАТИ – ЩОБ ПЕРЕМАГАТИ!

Військо України